

Vergaderjaar 2003–2004

29 542

Voorjaarsnota 2004

Nr. 1

BRIEF VAN DE MINISTER VAN FINANCIËN

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 3 mei 2004

1. Hoofdpijnen

De economische situatie is na het indienen van de Miljoenennota 2004 sterk verslechterd. Forse budgettaire tegenvallers waren het gevolg. Zonder nadere maatregelen zou de 3%-grens uit het Verdrag van Maastricht en het Stabiliteits- en Groeipact in 2004 overschreden worden; een herhaling van 2003. Het Verdrag van Maastricht stelt dat lidstaten buitensporige tekorten zullen vermijden. In het Stabiliteits- en Groeipact hebben de lidstaten zich er uitdrukkelijk toe verbonden onverwijld de begrotingsaanpassingen uit te voeren die zij noodzakelijk achten wanneer zij informatie ontvangen waaruit blijkt dat er een buitensporig tekort dreigt. Ook laat het structurele tekort zoals gepresenteerd in het Centraal Economisch Plan 2004 niet de in het kader van het Stabiliteits- en Groeipact gevraagde 0,5%-punt verbetering zien totdat een structureel tekort van maximaal 0,5% BBP wordt bereikt. Het Kabinet heeft daarom besloten tot een pakket van aanvullende maatregelen. Na de besluitvorming in de Ministerraad op 16 april jongstleden bent u reeds op hoofdpijnen geïnformeerd over dit pakket. Deze Voorjaarsnota biedt meer inzicht in de details. De met de Voorjaarsnota samenhangende suppletore begrotingen zullen zo spoedig mogelijk aan de Tweede Kamer worden aangeboden.

Om ervoor te zorgen dat het EMU-tekort beneden de 3% BBP blijft en het perspectief op begrotingsoverschotten met het oog op de vergrijzing behouden blijft, is besloten tot het treffen van aanvullende maatregelen. Met het pakket worden de prioriteiten van het kabinet gerespecteerd en wordt de economie ontzien. De koopkracht, zoals eerder gemeld op basis van het Najaarsakkoord 2003, blijft vrijwel ongewijzigd. De oplossingen zijn zoveel mogelijk gezocht op de terreinen waar zich budgettaire problemen voordoen.

2. Economische ontwikkeling

In de Miljoenennota 2004 werd er nog vanuit gegaan dat de Nederlandse economie in 2003 niet zou groeien. Inmiddels gaat het CBS er vanuit dat het Nederlandse BBP in 2003 met 0,7% is gekrompen. Voor 2004 voorspelt het CPB een economische groei van 1¼% waar in de Macro Economische Verkenningen (welke ten grondslag lagen aan de Miljoenennota 2004) een groei van 1% werd verwacht. De ramingen voor 2004 zien er daarmee lichtelijk gunstiger uit dan eerder werd aangenomen, maar dat is onvoldoende om de doorwerking van de verslechtering in 2003 te compenseren.

Tabel 1 Macro-economische variabelen voor 2004

	CEP 2004	MN2004	Mutatie
Volume BBP	1¼ %	1 %	+ ¼%
Prijs BBP	1½ %	1½%	–
Consumentenprijsindex	1¼ %	1½%	– ¼ %
Contractloon marktsector	1¼%	1½%	– ¼%
Werkloosheid (in dzd personen)	515	540	– 25
Rente (lang)	4¼%	4%	+ ¼%
Dollarkoers (in euro's)	1,25	1,15	+ 0,10
Olieprijs (in \$)	29,0	24,1	+ 4,9

Aangezien het CEP2004 is uitgekomen vóór de besluitvorming in de Ministerraad op 16 april is daarin nog geen rekening gehouden met de economische effecten van de in deze Voorjaarsnota opgenomen maatregelen. Dankzij de specifieke invulling van het pakket, zal het effect van de maatregelen op de economische groei naar verwachting echter beperkt zijn.

3. Uitgavenbeeld 2004

Tabel 2 geeft een overzicht van de uitgavenmutaties voor 2004 sinds Miljoenennota 2004, bij ongewijzigd beleid.

Tabel 2 uitgavenproblematiek 2004 o.b.v. CEP 2004, in mld euro

1. Uitgangspunt niveau MN2004	0,0
2. Nominaal	0,7
3. Zorg volume	1,0
4. SZA volume	– 1,0
5. Rente	0,2
6. HGIS (m.n. aflossing India)	0,3
7. Winst DNB	0,3
8. Diversen (oa gf/pf)	0,1
9. Totaal mutaties o.b.v. CEP 2004	1,7
w.v. Rijksbegroting in enge zin	1,2
w.v. SZA (incl. nominaal)	– 0,7
w.v. Zorg (in ijklijntermen, incl. nominaal)	1,1

De op te lossen uitgavenproblematiek bedraagt 1,7 miljard. Bij de toetsing van de uitgaven aan de kaders treedt een overschrijding op vanwege het nominale beeld. De prijs Nationale Bestedingen (waarmee de uitgavenkaders worden aangepast) daalt met 0,3%; deze daling wordt slechts ten dele gecompenseerd door lagere lonen en prijzen.

In de zorgsector doen zich aanzienlijke nieuwe tegenvallers voor. Een belangrijk deel is het gevolg van doorwerking van de afrekening 2003. Deze tegenvaller wordt veroorzaakt door extra productie in de AWBZ (verpleging en verzorging en de gehandicaptenzorg). Daarnaast heeft de

doorwerking betrekking op extra productie in de curatieve zorg. Het laat zich aanzien dat ook in 2004 sprake zal zijn van extra groei in de gehandicaptenzorg, de GGZ en de curatieve zorg.

In de sociale zekerheid is sprake van uitvoeringsmeevallers. De oploop van het aantal werkloosheidsuitkeringen verloopt langzamer dan eerder werd gedacht. Bij de WAO is sprake van doorwerking van de lagere instroom in 2003, onder meer als gevolg van de Wet Poortwachter en anticipatie-effecten op het nieuwe WAO-stelsel. In de REA is sprake van een tegenvaller door een groter volume en door een hogere gemiddelde trajectprijs. Verder is in lijn met (de afspraken in) het Najaarsakkoord afgezien van de in het Hoofdlijnenakkoord afgesproken anticumulatie van gouden handdrukken in de WW.

De rentelasten nemen toe als saldo van hogere betalingen over de oplopende staatsschuld. Voorts bestaat de uitgavenproblematiek vóór oplossingen uit de ODA-compensatie voor de versnelde aflossing van in het verleden verstrekte ODA-leningen door India, een tegenvallende winstafdracht van De Nederlandsche Bank (vanwege een lagere winst in 2003) en hogere kosten voor de opvang van asielzoekers.

4. Oplossingen Problematiek

Tabel 3 geeft op hoofdlijnen de uitgavenmaatregelen weer waartoe het kabinet heeft besloten. In de Verticale Toelichting, die als bijlage bij deze Voorjaarsnota is gevoegd, is een gedetailleerde overzicht opgenomen per begrotingshoofdstuk.

Tabel 3 Uitgavenmaatregelen 2004, in mld euro

	2004
Zorg	- 0,3
Interim-dividend DNB	- 0,4
Fasering ODA u.h.v. aflossing India	- 0,3
Verkoop landbouwgronden	- 0,1
Kasritme investeringen Defensie	- 0,1
Doelmatig aanbesteden	- 0,2
Meevaller Betuweroute	- 0,2
Boetes NMA	- 0,1
Vermogen ZBO's	- 0,1
Dividenden	- 0,2
Overig (o.a. gf/pf)	- 0,3
Totaal	- 2,4

Een omvangrijke verslechtering van het uitgavenbeeld is veroorzaakt door tegenvallers in de zorgsector. Voor 2004 is het redresseren van deze tegenvallers niet meer volledig mogelijk. Wel kan de groei van de uitgaven in de AWBZ beperkt worden tot het niveau van de reeds goedgekeurde productieafspraken per 1 maart 2004. Alleen in bijzondere situaties kunnen aanvullende productieafspraken worden gehonoreerd. Bovendien worden, indien monitoring van de PGB-uitgaven daar aanleiding toe geeft, extra beheersmaatregelen getroffen met betrekking tot de PGB-regeling. Deze maatregelen lopen door in 2005 en verder, tenzij alternatieve maatregelen worden genomen die tenminste dezelfde budgettaire opbrengst genereren. Hierdoor ontstaat een bijdrage aan de problematiek van ¼ miljard.

Naar aanleiding van de in 1998 afgesproken evaluatie van de winst- en vermogenspositie van DNB is begin 2004 onder meer de afspraak gemaakt dat eventuele verliezen van DNB (ongerekend de winst op goud-

verkoop die volledig aan DNB toekomt) voortaan worden gecompenseerd door deze gedurende zes jaar in mindering te brengen op de dividenden. Onderdeel van de afspraak is weer terug te keren naar uitkering van een interim-dividend. Het interim-dividend over het jaar 2004 wordt thans geraamd op ca. € 364 mln. De definitieve vaststelling hiervan geschiedt in november ten tijde van de Najaarsnota.

Er is gezocht naar begrotingsmaatregelen die de economische groei zo min mogelijk belemmeren. Zo wordt de ruimte voor ontwikkelingssamenwerking (het zogenoemde ODA-plafond) als gevolg van aflossing van een oude ODA-lening door India, gefaseerd aangewend. De verkoop van landbouwgronden wordt versneld en het kasritme van grotendeels buitenlandse defensieaankopen wordt aangepast. De prijzen van investeringsprojecten moeten kunnen dalen als gevolg van doelmatiger aanbesteden. Daar waar gemeenten (sleutel) projecten co-financieren kan zelfs sprake zijn van een multipliereffect. De investeringsbudgetten worden neerwaarts bijgesteld. De gunning van de Betuweroute is onder de raming uitgekomen. Mede naar aanleiding van de bouwfraude heeft de NMA boetes opgelegd. In de begroting is nu een raming van deze boetes opgenomen.

Vooruitlopend op de uitkomst van een vermogensnormering van ZBO's is reeds een vermogensnormering (5% van de omzet) gehanteerd voor een viertal ZBO's. De balanspositie 2004 van deze ZBO's is hierdoor echter niet verslechterd omdat het eigen vermogen omgezet wordt in een door het ministerie van Financiën verstrekte lening.

De dividendraming KPN en BNG kan opwaarts worden aangepast op basis van recent bekend gemaakte informatie. De post overig bevat tenslotte onder meer doorwerking GF/PF («samen trap op, samen trap af»), boetes en transacties en een tijdelijke regeling ter ondersteuning scheepsbouw.

Per saldo resulteert het volgende uitgavenbeeld ten opzichte van de Miljoenennota.

Tabel 4: (Reële) uitgavenmutaties 2004 (in mld euro's)

Totaal	- 1,0
w.v. rijksbegroting in enge zin	- 1,1
w.v. sociale zekerheid en arbeidsmarkt	- 0,8
w.v. zorg (in ijklijntermen)	0,8

5. De belasting- en premieontvangsten

De totale ontvangsten

Het verslechterde economische beeld heeft ook zijn uitwerking op de inkomsten niet gemist. De totale overheidsinkomsten (belastingen, premies en gasbaten) op EMU-basis komen op basis van de huidige inzichten 2,6 miljard euro lager uit ten opzichte van de Miljoenennota 2004.

Tabel 5 Overheidsinkomsten 2004 op EMU-basis in miljarden euro's

	Stand MN 2004	Stand VJN 2004	Mutatie
Belastingen	106,6	104,0	- 2,6
Premies	67,6	67,5	- 0,1
Gasbaten	2,0	2,1	0,1
Totaal	176,2	173,6	- 2,6

Drie elementen liggen ten grondslag aan de ontwikkeling van de ontvangsten. Ten eerste werkt de lagere realisatie van de ontvangsten in 2003 door naar de raming voor 2004 zoals zal worden toegelicht in het Financieel Jaarverslag 2003. Daarnaast is de economische situatie van belang. Dit betreft vooral de verdere oploep van de werkloosheid en het tragere herstel van de winstgroei bij bedrijven, alsmede de meer gematigde contractloon- en prijsontwikkeling. Tot slot wordt in deze Voorjaarsnota een aantal lastenmaatregelen gepresenteerd die eerder al aan de Tweede Kamer zijn gemeld. Het betreft hier onder meer het versneld afschaffen van de SPAK en een incidentele verhoging van de AWBZ-premie. Het effect op de koopkracht hiervan wordt gecompenseerd door de neerwaartse bijstelling van de raming van de inflatie. De met dit aanvullend pakket gepaard gaande economische effecten hebben met name invloed op de ontvangsten.

Naast het aanvullend pakket betreft het beleid verder de uitkomsten van het Najaarsoverleg 2003 die onder meer heeft geleid tot loonmatiging en verlaging van de nominale ziektekostenpremies. Het Najaarsoverleg heeft mede geleid tot aanpassing van het Belastingplan in de Tweede Kamer.

Tabel 6 Toelichting ontwikkeling overheidsinkomsten in miljarden euro's

	Totaal	
Verslechterde uitgangssituatie 2003	- 1,3	
Economisch beeld 2004	- 1,5	
Beleid	0,2	
w.v. aanvullende besluitvorming		0,5
w.v. Najaarsoverleg/overig		- 0,3
Totaal	- 2,6	

De belastingontvangsten

De raming van de totale belastingontvangsten op EMU-basis voor 2004 komt 2,6 miljard euro lager uit dan de raming in de Miljoenennota 2004.

Tabel 7 Mutatie van de raming van de belastingopbrengst 2004 t.o.v. Miljoenennota (in miljarden euro's)

	Doorwerking realisatie 2003	Autonome mutaties	Gewijzigd economisch beeld	Totaal
Kostprijsverhogende belastingen	- 0,2	0,0	- 0,4	- 0,6
Omzetbelasting	- 0,1	0,0	- 0,5	- 0,5
Overige	- 0,1	0,0	0,0	- 0,1
Belastingen op inkomen, winst en vermogen*	- 1,5	- 0,1	- 0,1	- 1,7
Loon-/Inkomstenbelasting	- 0,5	- 0,1	0,3	- 0,3
Vennootschapsbelasting	- 1,0	0,0	- 0,3	- 1,4
Overig	0,0	0,0	0,0	0,0
Totaal belastingen op kasbasis	- 1,7	- 0,1	- 0,6	- 2,4
Kastranscorrectie				- 0,3
Totaal belastingen op EMU-basis				- 2,6

* Incl. niet nader toe te rekenen belastingontvangsten.

De lagere ontvangsten is voor 1,7 miljard euro het gevolg van de doorwerking van een lagere realisatie van de belastingontvangsten 2003 op kasbasis. Daarnaast leidt de economische situatie inclusief de doorwerking van het aanvullend pakket tot een neerwaartse bijstelling van de inkomsten met 0,6 miljard euro. De belangrijkste wijzigingen doen zich voor bij de omzetbelasting in verband met de lager geraamde inflatie en de vennootschapsbelasting als gevolg van het trager op gang komen van het herstel van de winstontwikkeling dan eerder geraamd.

Premieontvangsten

De ontwikkeling bij de premies volksverzekeringen moet in combinatie worden gezien worden met de ontwikkeling bij de loon- en inkomstenbelasting. De neerwaartse bijstelling uit hoofde van het economisch beeld is onder andere het gevolg van een andere werkgelegenheidsontwikkeling waardoor de voorlopige verdeelsleutel voor 2004 tussen belasting en premies volksverzekeringen anders is vastgesteld dan ten tijde van de Miljoenennota werd voorzien. De tegenhanger hiervan is zichtbaar bij de loon- en inkomstenbelasting. Het saldo van de loon- en inkomstenbelasting en premies volksverzekering op basis van het economisch beeld laat een daling van 0,1 miljard euro zien hetgeen voortvloeit uit de meer gematigde contractloonstijging als gevolg van de afspraken uit het Najaarsoverleg.

Tabel 8 Mutatie van de raming premieontvangsten 2004 t.o.v. Miljoenennota (in miljarden euro's)

	Doorwerking Realisatie 2003	autonome mutaties	gewijzigd economisch beeld	Totaal
Volksverzekeringen	- 0,1	0,6	- 0,4	0,1
Werknemers- verzekeringen				
WAO	0,0	0,8	- 0,1	0,6
WAZ	0,1	- 0,8	0,1	- 0,6
Awf	0,1	0,0	0,0	0,0
ZFW (incl ZFI)	0,1	- 0,3	- 0,1	- 0,3
Decentraal Wachtgeld- fonds	0,2	0,0	- 0,1	0,1
Totaal	0,3	0,3	- 0,6	- 0,1

Door autonome mutaties bij de premies volksverzekeringen is de raming met 0,6 miljard euro opwaarts bijgesteld. Dit is het saldo van hogere ontvangsten als gevolg van de aanvullende besluitvorming, waaronder de versnelde afschaffing van de SPAK en de incidentele verhoging van de AWBZ-premie¹ met 0,3%-punt halverwege dit jaar, het Najaarsoverleg, de behandeling van het Belastingplan in de Tweede Kamer en wegens de hoger dan geraamde nabetaling in 2004 van het Rijk aan de sociale fondsen.

Bij de premies werknemersverzekeringen wijzigt het onderliggende premiebeeld vanwege het versnellen van de afschaffing van de WAZ. Tegenover de afschaffing van de WAZ staat verhoging van WAO premie. De nominale ziektekostenpremies zijn lager vastgesteld conform de afspraken uit het Najaarsoverleg en de lagere vaststelling van de nominale rekenpremie.

Tezamen met de doorwerking van de hogere realisatie van vorig jaar komt de raming van de premieontvangsten op EMU-basis voor 2004 per saldo 0,1 miljard euro lager uit dan de raming in de Miljoenennota 2004.

Aardgasbaten

De raming van de aardgasbaten (niet-belastingontvangsten exclusief FES) komt 0,1 miljard hoger uit dan de raming in de Miljoenennota 2004. Dit is het gevolg van een hogere olieprijs en een lagere dollarkoers.

6. Lagere overheden

In 2002 en 2003 was er sprake van forse tekorten bij de lagere overheden (naar huidige inzichten in 2002 van 0,5% BBP en in 2003 van 0,6% BBP). Een van de factoren achter het toegenomen tekort van de overheid is de teruglopende opbrengst uit de verkoop van grond. Als netto inkomstenbron liepen deze volgens de Nationale Rekeningen terug van 0,3% BBP in 1999 naar 0,1% in 2001. Mogelijk is in 2002 deze inkomstenbron volledig gestagneerd. Daarnaast kan het interen op reserves een rol spelen.

Omdat gemeenten met een baten-lasten stelsel werken is het EMU-tekort tot nog toe geen sturingsvariabele geweest. Voor de overheid als geheel is het EMU-saldo wel een relevante sturingsvariabele. De wet FIDO biedt de minister van Financiën de mogelijkheid om in te grijpen bij de lagere overheden als de grens van 3% uit het Verdrag van Maastricht wordt overschreden. Allereerst worden nu stappen ondernomen die erop gericht zijn de informatie over het EMU-saldo van de lagere overheden te verbeteren en worden voorstellen ontwikkeld die de beheersing van het EMU-saldo van de lagere overheden versterken.

¹ Doordat de voorlopige sleutels voor de verdeling van de inkomensheffing vastliggen, komt een deel van de AWBZ-premieverhoging in eerste instantie bij de belasting terecht.

Voor 2004 wordt vooralsnog uitgegaan van een tekort van 1,5 mld euro (0,3% BBP) bij de lagere overheden. Om dit ook daadwerkelijk te bereiken zal met name door de gemeenten een beleidsinspanning moeten worden geleverd, bijvoorbeeld door daar verantwoord investeringen of grond-aankopen te temporiseren.

Het Rijk en VNG/IPO hebben op 24 maart en 14 april 2004 bestuurlijk overleg gevoerd over de ontwikkeling van het EMU-saldo van de gemeenten, tijdige en adequate informatievoorziening en over de benodigde beleidsinspanning. Afsproken is dat samen met CBS en de decentrale overheden op korte termijn zal worden onderzocht welke maatregelen genomen kunnen worden om de informatievoorziening te verbeteren en te versnellen. Dit moet voorkomen dat verrassingen zoals die zich dit voorjaar voordeden, waarbij ramingen voor reeds afgesloten jaren fors moesten worden bijgesteld, in de toekomst voorkomen kunnen worden. Op basis van een nadere analyse van de financiële ontwikkelingen bij de lagere overheden zal een gezamenlijke werkgroep van rijk en lokale overheden zo snel mogelijk voorstellen ontwikkelen voor een verbeterde beheersing van het EMU-saldo van de lagere overheden.

7. Het EMU-saldo en de EMU-schuld

Voor 2004 wordt een EMU-tekort verwacht van 2,9% BBP. Bij Miljoenennota werd nog uitgegaan van een tekort van 2,3% BBP. De verslechtering van het saldo is het gevolg van tegenvallende inkomsten en uitgaven van het rijk en een verslechtering van het saldo van de lagere overheden. Tegenover deze tegenvaller staat het aanvullende pakket dat zodanig is vormgegeven dat het EMU-tekort onder de grens van 3% blijft.

De EMU-schuld wordt voor dit jaar geraamd op 56,0% BBP. Bij Miljoenennota 2004 is uitgegaan van 54,5% BBP. De verslechtering van de schuld in 2004 is groter dan de verslechtering van het EMU-saldo omdat de schuld ook negatief beïnvloed wordt door de saldooverslechtering in 2003.

8. Tot slot

Met het hierboven beschreven pakket van maatregelen meent het kabinet dat op evenwichtige wijze wordt gereageerd op de thans ontstane situatie. Om te voorkomen dat overheidsfinanciën structureel ontsporen en het zicht op schuldaflossing volledig achter de horizon verdwijnt, en om te voorkomen dat de grens van 3% uit het Verdrag van Maastricht opnieuw overschreden wordt zijn aanvullende maatregelen nu noodzakelijk. Bij het beleid voor deze kabinetsperiode, zoals weergegeven in het Hoofdlijnenakkoord, is ingezet op een structurele versterking van de economie. De uitgangspunten van dit beleid zijn, ook na verwerking van het nu voorgestelde pakket onverminderd van kracht. Bij de specifiek invulling van het pakket is voor maatregelen gekozen die de economische ontwikkeling op korte en op middellange termijn minimaal belasten. Later ingrijpen zou navenant grotere negatieve effecten op de economie hebben. Bovendien zou dit betekenen dat lasten worden doorgeschoven naar generaties die ook al worden geconfronteerd met hogere lasten als gevolg van de vergrijzing.

De Minister van Financiën,
G. Zalm

Bijlagen:

1. Budgettaire kerngegevens
2. Verticale Toelichting

Tabel 1.1 Budgettaire kerngegevens in miljoenen euro (in lopende prijzen; min betekent uitgaven)

	2004
1. Begrotingsgefinancierde uitgaven	- 137 083
2. Niet belasting ontvangsten	22 268
3. Netto begrotingsgefinancierde uitgaven (3=1+2)	- 114 816
4. Belastingen	103 978
5. Uitgavenreserve	0
6. Overig	- 2 168
7. EMU-saldo Centrale Overheid	- 13 006
8. EMU-saldo Lokale Overheid	- 1 500
9. EMU-saldo Sociale Fondsen	973
10. EMU-saldo (- = tekort)	- 13 533
idem, in % BBP	- 2,9%
BBP (in miljarden euro)	466

I HUIS DER KONINGIN: UITGAVEN	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Stand Miljoenennota 2004	7,3	7,3	7,3	7,3	7,3	
Stand Voorjaarsnota 2004	7,3	7,3	7,3	7,3	7,3	
<hr/>						
IIA STATEN-GENERAAL & IIB DE OVERIGE HOGE COLLEGES VAN STAAT EN DE KABINETTEN: UITGAVEN	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Stand Miljoenennota 2004	197,0	194,2	191,9	194,2	193,2	
Beleidsmatige mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Diversen	6,4	1,3	- 0,5	- 2,5	- 2,5	
	6,4	1,3	- 0,5	- 2,5	- 2,5	
Technische mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Diversen	0,4	0,9	0,9	0,9	0,9	
	0,4	0,9	0,9	0,9	0,9	
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2004	6,8	2,2	0,4	- 1,5	- 1,6	
Stand Voorjaarsnota 2004	203,8	196,4	192,3	192,6	191,7	
<hr/>						
II A STATEN-GENERAAL & IIB DE OVERIGE HOGE COLLEGES VAN STAAT EN DE KABINETTEN: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Stand Miljoenennota 2004	5,2	5,2	5,2	5,2	5,2	
Beleidsmatige mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Diversen	- 0,4	- 0,2	- 0,3	- 0,3	- 0,3	
	- 0,4	- 0,2	- 0,3	- 0,3	- 0,3	
Technische mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Diversen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2004	- 0,3	- 0,2	- 0,3	- 0,3	- 0,3	
Stand Voorjaarsnota 2004	4,8	5,0	4,8	4,8	4,8	

Als gevolg van technische omstandigheden worden de mutaties op de hoofdstukken IIA en IIB, voor de laatste keer, gezamenlijk gepresenteerd.

III ALGEMENE ZAKEN: UITGAVEN	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Stand Miljoenennota 2004	52,0	51,5	51,3	48,4	48,4	
Mee- en tegenvallers						
Rijksbegroting in enge zin						
Diversen	1,5	0,0	0,0	0,0	0,0	
	1,5	0,0	0,0	0,0	0,0	
Beleidsmatige mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Diversen	1,9	0,0	0,0	0,0	0,0	
	1,9	0,0	0,0	0,0	0,0	
Technische mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Diversen	-1,1	-1,1	-1,2	1,2	0,9	
	-1,1	-1,1	-1,2	1,2	0,9	
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2004	2,4	-1,2	-1,2	1,1	0,9	
Stand Voorjaarsnota 2004	54,4	50,4	50,1	49,5	49,3	

III ALGEMENE ZAKEN: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Stand Miljoenennota 2004	14,2	14,2	14,2	11,6	11,6	
Technische mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Diversen	-5,0	-4,6	-4,6	-1,9	-1,9	
	-5,0	-4,6	-4,6	-1,9	-1,9	
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2004	-5,0	-4,6	-4,6	-1,9	-1,9	
Stand Voorjaarsnota 2004	9,2	9,7	9,7	9,7	9,7	

Koninkrijksrelaties

IV KONINKRIJKSRELATIES: UITGAVEN	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Stand Miljoenennota 2004	143,0	143,1	138,0	137,7	137,7	
Beleidsmatige mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Samenwerkingsmiddelen	1,0	2,0	7,5	6,5	6,2	
Diversen	6,7	1,1	2,9	1,9	1,0	
	7,7	3,1	10,4	8,4	7,2	
Technische mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Kustwacht overboeking van defensie	10,1	0,6	0,0	0,0	0,0	
Diversen	1,1	1,1	1,1	1,2	1,2	
	11,2	1,7	1,1	1,2	1,2	
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2004	18,9	4,9	11,6	9,6	8,4	
Stand Voorjaarsnota 2004	162,0	148,0	149,6	147,3	146,1	

IV KONINKRIJKSRELATIES: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Stand Miljoenennota 2004	13,5	14,6	14,7	11,7	11,7	
Stand Voorjaarsnota 2004	13,5	14,6	14,7	11,7	11,7	

Samenwerkingsmiddelen

De onderbesteding van het samenwerkingsbudget in 2003 is overgehe-

veld naar 2004 en is vervolgens gespreid over latere jaren. De middelen van het samenwerkingsbudget worden onder andere aangewend voor armoedebestrijding op de Nederlandse Antillen, onder meer via ondersteuning van de NGO's.

Kustwacht overboeking van Defensie

Medio 2003 zijn de aansturingstructuur en meerjarige investeringsplannen van de Kustwacht overgeheveld van Defensie naar Koninkrijksrelaties. De voor 2003 geplande investeringen zijn niet geheel gerealiseerd en doorgeschoven naar 2004 en 2005. De middelen voor het investeringsprogramma 2004 en 2005 boekt Defensie over naar Koninkrijksrelaties.

Buitenlandse Zaken

V BUITENLANDSE ZAKEN: UITGAVEN	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Stand Miljoenennota 2004(excl. IS)	5 692,7	6 492,6	6 740,7	6 809,6	6 809,6	
Mee- en tegenvallers						
Rijksbegroting in enge zin						
Btw-afdrachten	- 20,1	0,0	0,0	0,0	0,0	
Vierde eigen middel EU	22,7	0,0	0,0	0,0	0,0	
Diversen	- 2,6	0,0	0,0	0,0	0,0	
	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2004	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Stand Voorjaarsnota 2004(excl. IS)	5 692,7	6 492,6	6 740,7	6 809,6	6 809,6	
Totaal Internationale samenwerking	3 822,1	4 043,4	4 118,7	4 278,4	4 365,7	
Stand Voorjaarsnota 2004(incl. IS)	9 514,8	10 536,0	10 859,4	11 088,1	11 175,4	
<hr/>						
V BUITENLANDSE ZAKEN: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Stand Miljoenennota 2004(excl. IS)	426,5	446,5	466,5	487,3	487,3	
Mee- en tegenvallers						
Rijksbegroting in enge zin						
Diversen	- 0,6	0,0	0,0	0,0	0,0	
	- 0,6	0,0	0,0	0,0	0,0	
Beleidsmatige mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Tijdelijke middelenvoorziening NIO	49,5	0,0	0,0	0,0	0,0	
	49,5	0,0	0,0	0,0	0,0	
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2004	48,9	0,0	0,0	0,0	0,0	
Stand Voorjaarsnota 2004(excl. IS)	475,4	446,5	466,5	487,3	487,3	
Totaal Internationale samenwerking	162,6	111,1	84,9	84,7	84,7	
Stand Voorjaarsnota 2004(incl. IS)	638,0	557,6	551,4	572,0	572,0	

BTW-afdrachten

De raming van de BTW-afdrachten is neerwaarts bijgesteld. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door lagere consumptiegroei in Nederland (en in Europa).

Vierde eigen middel EU

De afdracht van het vierde eigen middel valt hoger uit. Deze verhoging is deels een compensatie voor het lager uitvallen van het BTW-middel in heel Europa, terwijl de raming van de te financieren EU-uitgaven gelijk is

gebleven. Voor een ander deel is deze stijging het gevolg van een lichte opwaartse aanpassing van het aandeel van Nederland in het Europese BNI.

Tijdelijke middelenvoorziening NIO

De Nederlandse Investeringsbank voor Ontwikkelingslanden (NIO) verstrekt op verzoek en onder garantie van de staat leningen aan ontwikkelingslanden. Per 31 december 2003 had de NIO een negatief rekening-saldo als gevolg van minder terugbetalingen. Bij Voorlopige Rekening heeft Buitenlandse Zaken dit tekort aangezuiverd en bij Voorjaarsnota ontvangt zij dit terug.

Justitie

VI JUSTITIE: UITGAVEN	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Stand Miljoenennota 2004(excl. IS)	4 996,8	4 676,2	4 659,8	4 658,1	4 710,3	
Mee- en tegenvallers						
Rijksbegroting in enge zin						
Asiel: ama's (ex-ama's 18+)	35,5	15,4	0,0	0,0	0,0	
Asiel: coa nulstand bezetting	153,2	101,4	6,6	- 11,1	- 21,3	
Asiel: coa nulstand extra krimp	29,7	74,7	16,9	12,8	0,0	
Diversen	- 11,9	- 11,8	- 11,8	- 2,9	- 2,9	
	206,5	179,7	11,7	- 1,2	- 24,2	
Beleidsmatige mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Asiel: coa nulstand prijs	25,1	15,5	- 1,2	4,0	9,5	
Asiel: terugkeer 26 000 coa	17,1	17,1	17,1	17,1	0,0	
Asiel: terugkeer 26 000 uitzetcentra	15,8	35,5	20,8	7,4	0,0	
Inkomensafhankelijke toevoegingen	16,3	16,3	16,3	16,3	16,3	
Toename productie-aantallen cjb	15,2	15,2	15,2	15,2	15,2	
Meeropbrengsten b&t	- 42,5	- 42,5	- 42,5	- 42,5	- 42,5	
Diversen	68,8	7,6	1,8	- 3,3	- 5,5	
	115,8	64,7	27,5	14,2	- 7,0	
Technische mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Loonbijstelling tranche 2004	41,2	41,9	42,1	42,3	42,7	
Meeropbrengsten b&t	42,5	42,5	42,5	42,5	42,5	
Diversen	124,5	118,3	107,0	106,7	107,0	
	208,2	202,7	191,6	191,5	192,2	
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2004	530,5	447,2	230,8	204,4	161,0	
Stand Voorjaarsnota 2004(excl. IS)	5 527,4	5 123,3	4 890,6	4 862,6	4 871,3	
Totaal Internationale samenwerking	9,7	21,3	16,5	16,5	16,5	
Stand Voorjaarsnota 2004(incl. IS)	5 537,0	5 144,6	4 907,1	4 879,0	4 887,8	

VI JUSTITIE: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Stand Miljoenennota 2004(excl. IS)	930,4	942,2	958,4	968,5	968,5	
Mee- en tegenvallers						
Rijksbegroting in enge zin						
Meeropbrengsten b&t	42,5	42,5	42,5	42,5	42,5	
Oda-toerekening	- 65,0	- 65,0	- 65,0	- 65,0	- 65,0	
	- 22,5	- 22,5	- 22,5	- 22,5	- 22,5	
Beleidsmatige mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Diversen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Technische mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Meeropbrengsten b&t	42,5	42,5	42,5	42,5	42,5	
Diversen	45,2	36,5	36,4	36,3	36,3	
Niet tot een ijklijn behorend						
Diversen	- 1,3	0,0	0,0	0,0	0,0	
	86,4	79,0	78,9	78,8	78,8	
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2004	64,0	56,5	56,4	56,3	56,3	
Stand Voorjaarsnota 2004(excl. IS)	994,4	998,7	1 014,8	1 024,8	1 024,8	
Stand Voorjaarsnota 2004(incl. IS)	994,4	998,7	1 014,8	1 024,8	1 024,8	

Asiel: ex-AMA's 18+

In 2003 zijn er problemen geweest rond de uitzetting van AMA's 18+. Rechtelijke toetsing wees uit dat het op basis van de huidige regelgeving niet mogelijk is tot stopzetting van de opvangvoorzieningen over te gaan. Hierdoor kwam de uitstroom tot stilstand en zijn der meer ex-AMA's in de opvang gebleven dan oorspronkelijk geraamd.

Asiel: COA nulstand bezetting, extra krimp en prijs

Naar aanleiding van de meest recente inzichten is een nieuwe hogere raming van de bezetting vastgesteld, onder andere door een tegenvallende uitstroom. Deze stand, ook wel de «nulstand» genoemd, vormt het vertrek punt voor de hernieuwde subsidierelatie tussen Justitie en het COA. In deze stand zijn ook de extra opvangkosten voor het NIDOS opgenomen. Desalniettemin blijft de bezetting in de opvang onverminderd dalen, de hiermee gepaard gaande krimpkosten zijn ook hergecalculeerd. Hiertoe zijn nu ook de kosten van het bezettingsverlies als gevolg van de krimp gerekend. Tot slot liggen de herberekende kostprijzen bij het COA hoger dan de rekenprijzen uit de begroting.

Asiel: Terugkeer 26 000 COA en Uitzetcentra

Met deze posten zijn alle kosten opgenomen die de ketenpartners (IND, COA, IOM, SCV, Directie voorlichting, DJI) gaan maken bij de gefaciliteerde terugkeer van de 26 000 uitgeprocedeerde asielzoekers onder de oude vreemdelingenwet. Dit zijn onder andere de kosten voor de uitzettingen bij het COA en de kosten voor de uitzettingen bij de IND.

Inkomensafhankelijke toevoegingen

Recente economische ontwikkelingen hebben gezorgd voor een toename in het aantal rechtszaken in Nederland (oa arbeidsrecht, strafrecht). Betrokkenen worden parallel hieraan vaak geconfronteerd met dalende inkomens. Hierdoor is het aantal personen dat recht heeft op inkomensafhankelijke rechtsbijstand aanmerkelijk hoger dan voorgaande jaren.

Meeropbrengsten B&T, Toename productieaantallen CJIB

Door ontwikkelingen op basis van het veiligheidsplan en aanpassing voor

de prijsontwikkeling kan de raming voor boeten en transacties opwaarts bijgesteld worden. Een deel van deze meeropbrengst dient ter dekking van de extra kosten die hiermee samenhangen voor CJIB. Daarnaast zijn er een aantal specifieke onderwerpen waaronder recente ontwikkelingen op het gebied van slachtofferhulp, de schuldsanering natuurlijke personen (WSNP) en de nazorg voor ex-gedetineerden, die met de meeropbrengsten worden gedekt.

ODA-toerekening

Als gevolg van de verminderde instroom van asielzoekers wordt de raming van de ODA-toerekening voor de totale kosten van de 1^ejaarsopvang met €65 mln. neerwaarts bijgesteld.

Binnenlandse Zaken

VII BINNENLANDSE ZAKEN EN KONINKRIJKSRELATIES: UITGAVEN	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Stand Miljoenennota 2004(excl. IS)	4 966,6	4 867,8	4 977,8	5 056,2	5 092,4	
Mee- en tegenvallers						
Rijksbegroting in enge zin						
Diversen	6,0	5,5	0,0	0,0	0,0	
	6,0	5,5	0,0	0,0	0,0	
Beleidsmatige mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Arbeidsvoorwaarden eindejaarsmarge	30,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Meerjarige bestuurlijke afspraken politie	19,2	0,0	0,0	0,0	0,0	
Veiligheidspijler gsb iii	- 4,0	10,8	31,8	33,8	26,8	
Diversen	29,9	- 11,2	- 8,8	- 4,6	- 6,0	
	75,1	- 0,4	23,0	29,2	20,8	
Technische mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Loonbijstelling tranche 2004	48,3	47,7	48,5	49,1	49,4	
Diversen	- 0,1	- 6,1	- 24,0	- 23,6	- 23,1	
Niet tot een ijklijn behorend						
Vermogensconversie c2000	45,4	0,0	0,0	0,0	0,0	
	93,6	41,6	24,5	25,5	26,3	
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2004	174,8	46,7	47,5	54,8	47,1	
Stand Voorjaarsnota 2004(excl. IS)	5 141,4	4 914,5	5 025,3	5 111,0	5 139,5	
Totaal Internationale samenwerking	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	
Stand Voorjaarsnota 2004(incl. IS)	5 141,7	4 914,8	5 025,6	5 111,2	5 139,8	

VII BINNENLANDSE ZAKEN EN KONINKRIJKSRELATIES: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Stand Miljoenennota 2004(excl. IS)	210,9	218,4	229,2	242,1	241,2	
Beleidsmatige mutaties						
Rijksbegroting in enge zin	5,0	5,0	5,0	5,0	5,0	
Diversen	5,0	5,0	5,0	5,0	5,0	
Technische mutaties						
Rijksbegroting in enge zin	9,0	2,3	3,0	3,1	3,5	
Diversen	9,0	2,3	3,0	3,1	3,5	
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2004	14,0	7,3	8,0	8,1	8,5	
Stand Voorjaarsnota 2004(excl. IS)	224,8	225,7	237,2	250,3	249,6	
Totaal Internationale samenwerking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Stand Voorjaarsnota 2004(incl. IS)	224,8	225,7	237,2	250,3	249,6	

Arbeidsvoorwaarden eindejaarsmarge

Aan het arbeidsvoorwaardenbudget wordt 30 miljoen euro toegevoegd uit de eindejaarsmarge.

Meerjarige bestuurlijke afspraken politie

De minister van BZK heeft met de korpsbeheerders nadere afspraken gemaakt die enerzijds de gewenste sterkte-ontwikkeling zekerstellen en anderzijds recht doen aan de door de korpsen ervaren budgettaire problemen vooral als gevolg van de snel oplopende kosten van ICT-investeringen. Hiervoor wordt uit de eindejaarsmarge € 19,2 miljoen aangewend.

Veiligheidspijler GSB III

Voor de veiligheidspijler van het GSB is voor de periode 2004–2011 jaarlijks € 20 mln extra beschikbaar. Hiermee worden gemeenten in staat gesteld om op basis van lokale keuzes zelf projecten vorm te geven gericht op het terugdringen van de overlast in de openbare ruimte, de aanpak van -jeugdigeveelplegers en op preventie van criminaliteit in het algemeen. Aangezien het convenant GSB III met de steden start in 2005, worden de extra middelen voor de veiligheidspijler van het GSB via intertemporele compensaties verdeeld over de periode vanaf 2005 (tot 2009).

Technische mutaties – Diversen – Overgang defensie personeel

In de diversenreeks is onder andere de Motie-Van Aartsen verwerkt waarin de regering wordt verzocht de tijdelijke afname van de politiesterkte in 2004 ongedaan te maken. Naar aanleiding hiervan hebben BZK en Defensie afspraken gemaakt over de overgang van 250 af te vloeien defensiemedewerkers naar de politie. De hieruit voortvloeiende uitgaven ad € 29,3 miljoen (10,5 mln in 2004 en 18,8 mln in 2005) worden overgeboekt van de Defensiebegroting.

Vermogensconversie C2000

De door het agentschap ITO aangegeven lening voor de Radiobedien-systemen (RABS) C2000 wordt dit jaar in één geheel afgelost. Deze aflossing is noodzakelijk doordat verantwoordelijkheid voor de uitvoering van het project C2000 is overgedragen aan de projectdirectie C2000. Hierdoor kan de lening niet langer op de balans van het agentschap ITO worden verantwoord.

Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen

VIII ONDERWIJS, CULTUUR EN WETENSCHAPPEN: UITGAVEN	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Stand Miljoenennota 2004(excl. IS)	25 655,1	25 888,1	26 255,2	26 652,1	26 830,3	
Mee- en tegenvallers						
Rijksbegroting in enge zin						
Bijstelling autonome raming po	23,0	28,0	23,0	20,0	6,0	
Bijstelling autonome raming wsf	- 41,6	- 5,6	0,8	69,0	- 147,0	
Leerlingen volume referentieraming 2004	72,2	114,9	110,6	109,4	119,4	
Diversen	- 13,8	- 14,1	- 14,8	- 15,0	- 15,7	
	39,8	123,2	119,6	183,4	- 37,3	
Beleidsmatige mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Enveloppebrief 2 deltaplan	6,2	13,9	25,3	60,0	60,0	
Enveloppebrief 2 nwo	5,1	11,6	21,1	50,0	50,0	
Dekking taakstellende onderuitputting	- 1,3	2,8	6,9	6,3	38,6	
Compensatie negatieve arbeidsvoorwaardenruimte	37,7	37,7	37,7	37,7	37,7	
Eindejaarsmarge	75,8	0,0	0,0	0,0	0,0	
Prijsbijstelling 2004	- 61,1	- 62,6	- 63,1	- 64,1	- 64,0	
Diversen	29,9	7,0	- 4,6	- 4,3	- 5,0	
	92,3	10,4	23,3	85,6	117,3	
Technische mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Loonbijstelling tranche 2004	201,5	236,2	240,3	244,8	246,3	
Prijsbijstelling 2004	104,3	105,7	106,4	107,6	107,7	
Diversen	27,3	14,4	24,9	16,2	24,7	
Niet tot een ijklijn behorend						
Bijstelling autonome raming wsf	123,8	126,5	124,6	69,9	300,6	
Leerlingen volume referentieraming 2004	25,3	34,8	61,1	73,5	75,5	
Diversen	28,5	28,8	31,8	33,5	28,2	
	510,7	546,4	589,1	545,5	783,0	
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2004	642,9	680,1	732,0	814,6	863,0	
Stand Voorjaarsnota 2004(excl. IS)	26 298,0	26 568,3	26 987,2	27 466,7	27 693,3	
Totaal Internationale samenwerking	56,0	55,5	55,0	55,0	55,0	
Stand Voorjaarsnota 2004(incl. IS)	26 354,0	26 623,8	27 042,2	27 521,7	27 748,3	

VIII ONDERWIJS, CULTUUR EN WETENSCHAPPEN: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Stand Miljoenennota 2004(excl. IS)	1 262,4	1 286,6	1 308,3	1 344,0	1 380,1	
Mee- en tegenvallers						
Rijksbegroting in enge zin						
Diversen	28,8	12,1	14,5	13,2	15,2	
Beleidsmatige mutaties	28,8	12,1	14,5	13,2	15,2	
Rijksbegroting in enge zin						
Diversen	9,1	0,0	0,0	0,0	0,0	
Technische mutaties	9,1	0,0	0,0	0,0	0,0	
Rijksbegroting in enge zin						
Diversen	17,3	- 3,3	11,5	4,4	6,7	
Niet tot een ijklijn behorend						
Uitstel verkoop nob	70,3	0,0	0,0	0,0	0,0	
Diversen	4,4	8,1	12,9	17,6	21,9	
	92,0	4,8	24,4	22,0	28,6	
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2004	129,9	16,9	38,9	35,2	43,8	
Stand Voorjaarsnota 2004(excl. IS)	1 392,2	1 303,5	1 347,2	1 379,2	1 423,9	
Totaal Internationale samenwerking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Stand Voorjaarsnota 2004(incl. IS)	1 392,2	1 303,5	1 347,2	1 379,2	1 423,9	

Bijstelling autonome raming PO

Als gevolg van toenemende gemiddelde personeelslasten in het primair onderwijs, o.a. als gevolg van een toegenomen beroep op de BAPO-regeling (bevordering arbeidsparticipatie ouderen), zal voor personele formatie meer worden gedeclareerd dan in de oorspronkelijke raming is opgenomen.

Bijstelling autonome raming WSF

Naar aanleiding van de nacalculatie 2003 WSF en de gerealiseerde omzettingen van lening naar gift als gevolg van het behalen van het diploma, is de raming van de studiefinanciering aangepast. Ook de herberekening van de maatregelen BOL-prestatiebeurs/1^e jaarsomzetting hebben invloed op de raming. Rekening houdend met het actuele studiegedrag en tempo zorgt dit voor een tegenvaller in 2007 en voor een meevaller in 2008.

Leerlingen volume referentieraming 2004

Een toename van het aantal leerlingen en studenten in de BOL (Beroepsopleidende Leerweg), HBO en WO en een daling van de leerlingenaantallen in PO en VO ten opzichte van de raming van vorig jaar leidt per saldo tot hogere onderwijsbudgetten.

Enveloppebrief 2 Deltaplan en NWO

Een deel van de middelen die bestemd zijn voor prioriteiten op het gebied van onderzoek en innovatie zijn toegevoegd aan de OCW-begroting. Het gaat om het deel dat bestemd is voor kenniswerkers, waaronder bèta en techniek, (Deltaplan) en het deel dat bestemd is voor de versterking van excellente onderzoeksgroepen aan de universiteiten (NWO).

Dekking taakstellende onderuitputting

Als gevolg van mee- en tegenvallers in de afgelopen jaren stond nog een taakstellende onderuitputting op de OCW-begroting. Deze taakstellende onderuitputting wordt binnen het saldo van mee en tegenvallers, waaronder de studiefinanciering en het niet juridisch verplichte deel van de prijsbijstelling, binnen de OCW-begroting ingevuld.

Compensatie negatieve arbeidsvoorwaardenruimte

In het kabinet is overeengekomen dat de negatieve arbeidsvoorwaardenruimte (tranche 2004) wordt gecompenseerd. Hiervoor is een extra vergoeding aan de arbeidsvoorwaardenbudgetten toegevoegd.

Eindejaarsmarge

De eindejaarsmarge wordt voor een deel ingezet ter dekking van de taakstellende onderuitputting. Het restant wordt aangewend voor over de jaargrens heen gelopen projecten.

Prijsbijstelling 2004

Circa 60% van de prijsbijstelling 2004 (niet juridisch verplichte deel) wordt binnen het saldo van mee- en tegenvallers ingezet ter dekking van tegenvallers op de OCW-begroting, waaronder de toename van het leerlingenvolume en de taakstellende onderuitputting.

Bijstelling autonome raming WSF

De aanpassing van de raming van de studiefinanciering (o.a. als gevolg van herberekening van de maatregelen BOL-prestatiebeurs/1^e jaarsomzetting) leidt tot hogere niet relevante uitgaven van de studiefinanciering.

Leerlingen volume referentieraming 2004 (doorwerking WSF)

Een toename van het aantal studenten, ten opzichte van de raming van vorig jaar, leidt tot een hoger beroep op de prestatiebeurs en heeft daarmee tot een bijstelling van de niet relevante uitgaven van de studiefinanciering.

Verkoop NOB

De opbrengst van de verkoop van het Nederlandse Omroep Bedrijf (NOB) komt naar verwachting in 2004 binnen op de OCW-begroting.

Nationale Schuld

IXA NATIONALE SCHULD (TRANSACTIEBASIS): UITGAVEN	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Stand Miljoenennota 2004	11 944,7	11 831,7	12 773,7	14 063,5	15 227,3	
Mee- en tegenvallers						
Rijksbegroting in enge zin						
Rente fes	55,1	55,1	55,1	55,1	55,1	
Rentelasten kasbeheer	10,1	28,5	11,6	4,8	9,2	
Rentelasten swaps	1 638,5	0,0	0,0	0,0	0,0	
Wijziging kapitaalmarktberoep en rente	49,3	129,9	106,5	172,5	237,4	
Diversen	3,7	9,6	18,8	19,9	20,8	
	1 756,7	223,1	192,0	252,3	322,5	
Beleidsmatige mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Diversen	0,9	0,4	0,4	0,0	0,0	
	0,9	0,4	0,4	0,0	0,0	
Technische mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Diversen	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	
Niet tot een ijklijn behorend						
Leningen kasbeheer	1 378,3	1 576,3	638,2	733,5	604,4	
Mutaties rekening courant	0,0	896,3	0,0	0,0	0,0	
Rente sociale fondsen	- 33,3	- 49,4	- 139,7	- 254,0	- 428,4	
Diversen	4,2	0,0	0,0	0,0	0,0	
	1 349,3	2 423,3	498,6	479,6	176,1	
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2004	3 106,9	2 646,8	690,9	731,8	498,5	
Stand Voorjaarsnota 2004	15 051,6	14 478,6	13 464,6	14 795,3	15 725,8	

IXA NATIONALE SCHULD (TRANSACTIEBASIS): NIET-BELASTINGONTVANGSTEN	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Stand Miljoenennota 2004	932,3	768,2	815,1	778,8	763,8	
Mee- en tegenvallers						
Rijksbegroting in enge zin						
Rentebaten kasbeheer	43,0	83,6	106,6	114,3	127,5	
Rentebaten swaps	1 682,2	0,0	0,0	0,0	0,0	
Diversen	0,8	19,5	18,0	17,0	- 1,7	
	1 726,0	103,1	124,6	131,3	125,8	
Technische mutaties						
Niet tot een ijklijn behorend						
Aflossingen kasbeheer	202,4	193,9	234,3	388,6	232,1	
Mutaties rekening courant	1 481,7	780,0	1 950,7	3 997,1	5 126,0	
	1 684,1	973,9	2 185,0	4 385,7	5 358,1	
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2004	3 410,1	1 077,1	2 309,7	4 517,0	5 483,9	
Stand Voorjaarsnota 2004	4 342,4	1 845,3	3 124,7	5 295,8	6 247,7	

Wijziging kapitaalmarktberoep en rente

De verder verslechterende economische situatie leidt tot een hoger financieringstekort en een groter beroep op de kapitaalmarkt. Hierdoor nemen de rente-lasten over de nationale schuld toe. Daarnaast is de lange rekenrente gestegen, waardoor eveneens sprake is van een rente-tegenvaller voor de Staat.

Rente kasbeheer

De rentelasten kasbeheer vallen iets hoger uit dan eerder geraamd door hoger dan verwachte rekening-courantsaldi van RWT's en agentschappen. De rentebaten worden veroorzaakt door extra leningverstrekking aan RWT's en agentschappen.

Rentelasten Swaps

De mutaties rentelasten en -baten swaps worden veroorzaakt door EONIA-swaps die in de tweede helft van 2003 en het eerste kwartaal van 2004 zijn afgesloten. Het positieve saldo van de ontvangen en betaalde rente op swaps ten opzichte van Miljoenennota 2004 bedraagt € 45 mln.

Rente FES

De rentetoevoeging aan het FES is opwaarts bijgesteld. Deze bijstelling hangt samen met de verkoop van KPN aandelen eind 2003.

Leningen en aflossingen kasbeheer

Naar verwachting zullen meer leningen worden verstrekt aan met name RWT's. Hierdoor nemen ook de geraamde aflossingen toe.

Rente sociale fondsen

De rekening – courantsaldi van de sociale fondsen vallen lager uit dan eerder geraamd. Hierdoor is ook rentevergoeding aan de sociale fondsen neerwaarts bijgesteld.

Mutaties rekening courant

De geraamde toename van de saldi van RWT's houdt verband met de uitbreiding van het geïntegreerd middelenbeheer.

Financiën

IXB FINANCIEN: UITGAVEN	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Stand Miljoenennota 2004(excl. IS)	3 551,4	3 416,3	3 383,9	3 394,1	3 393,5	
Beleidsmatige mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Apparaat belastingdienst	42,0	6,0	6,0	6,0	6,0	
Invordering belastingdienst	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	
Agentschap Belastingdienst	87,6	89,8	90,6	90,3	90,3	
Uitvoeringskosten inkomensafhankelijke regelingen	23,5	100,4	45,5	45,5	45,5	
Woz	- 20,0	3,1	1,5	1,5	1,5	
Doorstart cliq	30,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Diversen	- 7,2	- 20,9	- 11,2	- 21,2	- 11,8	
	165,9	188,4	142,4	132,1	141,5	
Technische mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Diversen	62,2	67,3	58,0	53,6	53,5	
Niet tot een ijklijn behorend						
Diversen	- 3,6	0,0	0,0	0,0	0,0	
	58,6	67,3	58,0	53,6	53,5	
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2004	224,5	255,6	200,4	185,7	195,0	
Stand Voorjaarsnota 2004(excl. IS)	3 775,9	3 671,9	3 584,3	3 579,9	3 588,5	
Totaal Internationale samenwerking	202,8	181,1	212,8	209,8	194,1	
Stand Voorjaarsnota 2004(incl. IS)	3 978,8	3 853,0	3 797,1	3 789,7	3 782,7	

IXB FINANCIEN: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Stand Miljoenennota 2004(excl. IS)	2 540,2	2 247,5	2 360,3	2 446,5	2 306,0	
Beleidsmatige mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Agrarische verkopen	150,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Bijstelling raming dividend	211,2	0,0	0,0	0,0	0,0	
Exportkredietverzekering	20,0	5,0	0,0	0,0	0,0	
Agentschap Belastingdienst	87,6	89,8	90,6	90,3	90,3	
Winstuitkering dnb	112,3	0,0	0,0	0,0	0,0	
Diversen	3,1	1,7	1,7	1,7	1,7	
	584,2	96,5	92,3	92,0	92,0	
Technische mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Overdracht holland casino	111,6	111,6	111,6	111,6	111,6	
Diversen	15,0	16,4	12,4	12,4	12,4	
Niet tot een ijklijn behorend						
Agentschap belastingdienst (vermogensconversie)	- 327,5	0,0	0,0	0,0	0,0	
Diversen	34,8	17,1	13,8	10,0	10,0	
	- 166,1	145,1	137,8	134,0	134,0	
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2004	418,1	241,7	230,2	226,1	226,1	
Stand Voorjaarsnota 2004(excl. IS)	2 958,3	2 489,2	2 590,5	2 672,6	2 532,1	
Stand Voorjaarsnota 2004(incl. IS)	2 958,3	2 489,2	2 590,5	2 672,6	2 532,1	

Apparaat Belastingdienst

De intensivering van de apparaatsuitgaven van de Belastingdienst in 2004 hangt voor 35 mln samen met getemporeerde projecten en uitgestelde uitgaven. Daarnaast is voorlopig een bedrag structureel nodig voor FPU-plus arrangementen en overige personele uitgaven.

Invordering belastingdienst

Voor de invordering bij groepen met een slechte belastingmoraal is structureel 10 mln beschikbaar gesteld.

Doorstart Kliq

Ten behoeve van de doorstart van Kliq wordt een kwijtschelding van 30 mln op de verstrekte lening voorzien.

Agentschap Belastingdienst

Nu de agentschapsstatus voor de Belastingdienst per 1 januari jl. geen doorgang heeft kunnen vinden, heeft zowel bij de uitgaven als bij de ontvangsten een correctieboeking van ca. 90 mln plaatsgevonden. De kosten van en vergoedingen voor invordering en vervolging blijven nu ten laste respectievelijk ten gunste van dit begrotingshoofdstuk komen. Tevens blijft uiteraard de vermogensconversie achterwege, waardoor de geraamde (niet relevante) ontvangst van 327,5 mln niet plaatsvindt.

Uitvoeringskosten inkomensafhankelijke regelingen (AWIR)

Ter vereenvoudiging van de uitvoering van inkomensafhankelijke regelingen wordt de uitvoering van de Wet Basisvoorziening Kinderopvang per 2005 en de toekenning en uitbetaling van de huurtoeslag en de zorgtoeslag per 2006 aan de Belastingdienst opgedragen. De bijstelling betreft de voorbereidingskosten en uitvoeringskosten, voor zover die niet op andere hoofdstukken zijn voorzien en heeft vooral betrekking op de zorgtoeslag.

WOZ

mdat de gemeenten in 2003 een vergroot beroep op de zogenaamde vangnetregeling van de Wet onroerende zaken hebben gedaan, wordt in 2004 een besparing van 20 mln verwacht.

Agrarische verkopen

In 2004 zal uit additionele verkopen van agrarische domeinen 150 mln extra beschikbaar komen.

Bijstelling raming dividend

De dividendraming kan aanzienlijk worden bijgesteld o.m. door hervatting van de dividendbetaling door KPN en door het jubileumdividend van de BNG.

Exportkredietverzekering

Actualisatie van de raming van de proeven van de exportkredietverzekering leidt tot een gunstige bijstelling.

Winstuitkering DNB

Door aanpassing van de afspraken met De Nederlandsche Bank zal in 2004 ruim 112 mln meer worden ontvangen, dan in de raming was voorzien. Daarmee bedraagt de totale winstuitkering in 2004 364 mln.

Overdracht Holland Casino

Aangezien de verantwoordelijkheid voor Holland Casino beleidsmatig bij Justitie en voor de financiële aspecten bij Financiën is gelegd, is de raming van de ontvangsten voor de Staat van de begroting van EZ overgebracht naar de begroting van Financiën.

Defensie

X DEFENSIE: UITGAVEN	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Stand Miljoenennota 2004(excl. IS)	7 467,4	7 500,9	7 349,4	7 384,2	7 408,9	
Mee- en tegenvallers						
Rijksbegroting in enge zin						
Cup orion	- 24,7	0,0	0,0	0,0	0,0	
Overige Investerings Koninklijke Marine	20,4	0,0	0,0	0,0	0,0	
Fennek	- 17,5	0,0	0,0	0,0	0,0	
Infrastructuur	19,6	0,0	0,0	0,0	0,0	
Licht Verkenning- en Bewakingsvoertuig	- 41,4	0,0	0,0	0,0	0,0	
Overige Investerings Koninklijke Luchtmacht	25,6	0,0	0,0	0,0	0,0	
Verkoopopbrengsten 2003	17,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Diversen	18,2	0,2	0,2	0,2	0,2	
	17,2	0,2	0,2	0,2	0,2	
Beleidsmatige mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Exploitatie klu	- 18,9	0,0	0,0	0,0	0,0	
Kasschuif investeringen	- 125,0	- 100,0	100,0	125,0	0,0	
Regeling excessieve dollarkoersen	- 13,8	- 15,0	0,0	0,0	0,0	
Sdd-fase joint strike fighter	- 27,2	0,0	0,0	0,0	0,0	
Diversen	- 2,1	- 11,5	- 10,5	- 11,9	- 13,1	
	- 187,0	- 126,5	89,5	113,1	- 13,1	
Technische mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Loonbijstelling tranche 2004	72,5	60,1	59,4	58,6	58,1	
Prijsbijstelling tranche 2004	50,7	52,1	51,9	53,4	54,3	
Diversen	- 21,6	- 21,8	0,3	0,3	0,3	
Niet tot een ijklijn behorend						
Prepensioenen	- 59,4	0,6	1,5	0,5	- 1,7	
Diversen	0,9	1,4	1,4	1,4	1,3	
	43,1	92,4	114,5	114,2	112,3	
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2004	- 126,7	- 33,9	204,3	227,5	99,4	
Stand Voorjaarsnota 2004(excl. IS)	7 340,6	7 467,0	7 553,7	7 611,7	7 508,3	
Totaal Internationale samenwerking	251,3	200,6	200,6	200,6	200,6	
Stand Voorjaarsnota 2004(incl. IS)	7 592,0	7 667,6	7 754,3	7 812,3	7 708,9	

X DEFENSIE: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Stand Miljoenennota 2004(excl. IS)	379,1	402,1	363,2	407,2	420,3	
Stand Voorjaarsnota 2004(excl. IS)	379,1	402,1	363,2	407,2	420,3	
Totaal Internationale samenwerking	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	
Stand Voorjaarsnota 2004(incl. IS)	380,5	403,5	364,6	408,6	421,7	

CUP Orion

In 2003 zijn ten behoeve van het Capability Upkeep Program (CUP) Orion betalingen verricht die oorspronkelijk voor 2004 gepland waren. Hierdoor vallen middelen vrij in 2004.

Overige investeringen Koninklijke Marine (KM)

Een aantal investeringsprojecten van de Koninklijke marine is vertraagd, waardoor betalingen door zijn geschoven van 2003 naar 2004. Het betreft hier voornamelijk de Hydrografische Opnemingsvaartuigen (HOV), het project Luchtverdedigings- en Commandofregatten (LCF) en het tweede Landing Platform Dock (LPD-2).

Fennek

Door vertraging in de leveringen als gevolg van problemen bij de leverancier, zullen de uitgaven voor dit pantserwielvoertuig in 2004 € 17,5 miljoen lager zijn dan geraamd.

Infrastructuur Koninklijke Landmacht (KL)

Een aantal projecten met betrekking tot de infrastructuur van de Koninklijke Landmacht heeft vertraging opgelopen in 2003, waardoor een deel van de uitgaven in 2004 zal plaatsvinden.

Licht Verkenning- en Bewakingsvoertuig (LVB)

Door vertraging in de leveringen als gevolg van problemen bij de leverancier, dalen de uitgaven voor het LVB in 2004.

Overige investeringen Koninklijke Landmacht (KL)

Een aantal investeringsprojecten van de Koninklijke landmacht is vertraagd, waardoor betalingen door zijn geschoven van 2003 naar 2004. Het betreft hier voornamelijk het Wissellaadsysteem, het programma Theater Independent Tactical Army and Airforce Network (TITAAN) en het project Tactische Indoor Simulator (TACTIS). Daarnaast vallen van enkele projecten de geplande uitgaven in 2004 lager uit door verschuiving naar 2005, waaronder het project Verbetering Mobiliteit Stinger en het project Future Ground Based Air Defence System (FGBADS).

Verkoopopbrengsten 2003

Het gedeelte van de eindejaarsmarge ten gevolge van extra binnengekomen ontvangsten uit verkoop van overtollige goederen is voorlopig geparkeerd.

Exploitatie Koninklijke Luchtmacht (KLu)

Een aantal betalingen met betrekking tot de exploitatie van de Koninklijke luchtmacht heeft in plaats van in 2004 reeds in 2003 plaatsgevonden. Hierdoor wordt het budget in 2004 neerwaarts bijgesteld. Het betreft onder meer betalingen op het gebied van onderhoud en de aanschaf van onderdelen voor wapensystemen.

Investerings

Een aantal investeringen in 2004 en 2005 zal getemporiseerd worden.

Regeling excessieve dollarkoersen

Op basis van de regeling dollarcompensatie wordt een deel van het voordeel dat Defensie in 2004 heeft door de huidige lage waarde van de dollar ten opzichte van de euro afgeroomd. Het voordeel van 2005 wordt ook in beeld gebracht. Bij Voorjaarsnota 2005 zal dit bijgesteld worden op basis van de dan geldende koers.

SDD-fase Joint Strike Fighter

In 2003 heeft – binnen het oorspronkelijk overeengekomen betalings-schema – een betaling plaatsgevonden voor de System Development and Demonstration (SDD)-fase van de Joint Strike Fighter (JSF), die oorspronkelijk voor 2004 begroot was.

Prepensioenen

In afwachting van de uitkomsten van het Voorjaarsoverleg over de VUT, het Prepensioen en de Levensloop is besluitvorming in het sectoroverleg Defensie over de datum van inwerkingtreding van het militair Prepensioen aangehouden. Dit houdt in dat het Prepensioen niet vóór 1 januari 2005 in werking zal treden.

VROM

XIA VOLKSHUISVESTING, RUIMTELIJKE ORDENING EN MILIEUBE- HEER: UITGAVEN	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Stand Miljoenennota 2004(excl. IS)	3 471,9	3 239,9	2 885,0	2 889,8	2 920,1	
Mee- en tegenvallers						
Rijksbegroting in enge zin						
Diversen	1,3	2,7	3,0	2,7	2,7	
	1,3	2,7	3,0	2,7	2,7	
Beleidsmatige mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Huursubsidie	5,5	- 8,7	0,7	- 59,0	- 130,9	
Energiepremieregeling	74,0	- 22,2	- 23,4	- 14,2	- 14,2	
Doelmatig aanbesteden bouw	- 27,1	- 23,0	- 20,0	- 19,4	- 18,8	
Bodemsanering	19,2	0,0	0,0	0,0	0,0	
Sanering vuurwerkbedrijven	17,0	12,7	1,7	0,0	0,0	
Huisvestingsprojecten	- 4,5	- 10,5	21,6	5,5	0,4	
Eindejaarsmarge	34,2	0,0	0,0	0,0	0,0	
Diversen	6,1	13,9	- 23,4	- 6,4	- 16,8	
	124,4	- 37,8	- 42,8	- 93,5	- 180,3	
Technische mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Diversen	56,0	10,5	23,8	20,4	18,6	
Niet tot een ijklijn behorend						
Diversen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
	56,0	10,5	23,8	20,4	18,6	
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2004	181,6	- 24,6	- 16,0	- 70,4	- 159,0	
Stand Voorjaarsnota 2004(excl. IS)	3 653,5	3 215,3	2 868,9	2 819,4	2 761,1	
Totaal Internationale samenwerking	17,7	25,1	45,4	47,9	51,4	
Stand Voorjaarsnota 2004(incl. IS)	3 671,3	3 240,4	2 914,3	2 867,3	2 812,5	

XIA VOLKSHUISVESTING, RUIMTELIJKE ORDENING EN MILIEUBE- HEER: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Stand Miljoenennota 2004(excl. IS)	79,1	75,5	62,7	52,8	51,9	
Beleidsmatige mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Huursubsidie	63,3	54,5	49,0	47,5	47,2	
Vermogensnormering kadaster	71,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Diversen	1,1	0,0	0,0	0,0	0,0	
	135,4	54,5	49,0	47,5	47,2	
Technische mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Diversen	35,2	0,0	10,3	2,2	2,2	
	35,2	0,0	10,3	2,2	2,2	
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2004	170,7	54,5	59,3	49,7	49,4	
Stand Voorjaarsnota 2004(excl. IS)	249,8	130,0	122,0	102,5	101,3	
Stand Voorjaarsnota 2004(incl. IS)	249,8	130,0	122,0	102,5	101,3	

Huursubsidie

De raming van de uitgaven voor de huursubsidie wordt aangepast als gevolg van diverse factoren. De raming is verhoogd als gevolg van o.a. (1) de introductie van geautomatiseerde nabetalingen voor huishoudens met lagere rekeninkomens dan eerder vastgesteld en (2) de keuze om de normhuur (het deel dat de huurder zelf betaalt) niet te indexeren met de huurprijsstijging, maar met de ontwikkeling van de bijstandsnorm. De

raming wordt anderszijds verlaagd als gevolg van o.a. (1) een geringer effect van de T-biljettenactie van de Belastingdienst op de huursubsidie dan geraamd, (2) een aanpassing van de huurgrenzen, de kortingsgrens en de aftoppingsgrens en (3) een relatieve toename van het aantal eerste aanvragers, die in tegenstelling tot de zgn. continuanten gemiddeld niet een geheel jaar subsidie ontvangen. Alle verhogingen en verlagingen van de raming leiden per saldo tot de bovenstaande reeks.

De raming van de ontvangsten bij de huursubsidie is aangepast als gevolg van o.a. een versnelde inning van vorderingen, een stijgend volume aan mutaties en meer controles op inkomen.

Energiepremieregeling

Zowel in 2003 als 2004 is er, mede als gevolg van de sluiting van de energiepremieregeling (EPR) medio oktober 2003, sprake van een toename van het aantal aanvragen. Deze leiden in 2004 naar verwachting tot € 99 mln aan uitgaven voor de EPR. De doelstellingen van de EPR worden dientengevolge veel eerder gerealiseerd dan aanvankelijk gedacht. Naast het budget dat in 2004 reeds beschikbaar was voor de EPR en de door een herschikking van milieubudgetten ingezette middelen worden derhalve ook de budgetten uit de jaren 2005–2008 (samen € 74 mln) voor de dekking van deze tegenvaller ingezet.

Doelmatig aanbesteden

De bouwbudgetten worden structureel gecorrigeerd voor de mogelijkheden voor doelmatig aanbesteden.

Bodemsanering

Het uitgavenbudget voor bodemsanering wordt opgehoogd met de vorig jaar gerealiseerde ontvangsten uit hoofde van kostenverhaal en restituties.

Sanering vuurwerkbedrijven

Het op een aanvullende post gereserveerde budget ten behoeve van de sanering van vuurwerkbedrijven is naar de VROM-begroting overgeboekt.

Huisvestingsprojecten

Aan de VROM-begroting is budget toegevoegd voor de noodzakelijk geachte investeringen ten behoeve van de huisvesting van het Koninklijk Huis, de Hoge Colleges van Staat en het ministerie van Algemene Zaken. Het gaat voornamelijk om renovatiewerkzaamheden en beveiligingsmaatregelen. Tevens is budget opgenomen om achterstallig onderhoud van monumenten tegen te gaan. Daarnaast is besloten de grote renovatie van het Paleis op de Dam uit te stellen, waardoor de desbetreffende budgetten in de jaren 2004 en 2005 worden doorgeschoven naar 2006 en 2007.

Eindejaarsmarge

De eindejaarsmarge 2003 is aan de VROM-begroting toegevoegd. Deze is onder meer ingezet voor de vertraagde huisvestingsprojecten, voor bodemsanering en voor een interne reorganisatie.

Vermogensnormering Kadaster

Vooruitlopend op voorstellen omtrent de vermogensnormering van ZBO's is bij VJN het eigen vermogen van een viertal ZBO's, waaronder het Kadaster, genormeerd. De balanspositie zal hierdoor niet verslechteren. De incidentele afdracht aan het Rijk verloopt via het moederdepartement.

Verkeer en Waterstaat

XII VERKEER EN WATERSTAAT: UITGAVEN	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Stand Miljoenennota 2004(excl. IS)	6 342,7	6 471,6	7 081,9	7 025,6	6 979,2	
Beleidsmatige mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Baggerwerkzaamheden	- 17,4	0,0	0,0	0,0	0,0	
Bijdrage regio 2 ^e Coentunnel	- 85,0	0,0	0,0	0,0	85,0	
Doelmatig aanbesteden	- 142,0	- 143,0	- 159,0	- 174,0	- 168,0	
Geluidsisolatie Schiphol III	1,0	5,0	20,0	20,0	20,0	
Intertemporele compensatie meevaller betuweroute	- 150,0	50,0	50,0	50,0	0,0	
Pensioenen veren westerschelde	20,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Smedingshuis	25,0	11,0	3,0	0,0	0,0	
Diversen	- 9,0	- 1,5	- 1,4	- 1,3	- 1,3	
	- 357,4	- 78,5	- 87,4	- 105,3	- 64,3	
Technische mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Prijsbijstelling tranche 2004	81,6	81,6	87,2	93,1	91,0	
Diversen	23,7	41,5	35,8	19,6	8,7	
	105,3	123,1	123,0	112,7	99,7	
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2004	- 252,1	44,7	35,6	7,3	35,4	
Stand Voorjaarsnota 2004(excl. IS)	6 090,6	6 516,2	7 117,5	7 033,0	7 014,6	
Totaal Internationale samenwerking	14,9	17,5	13,8	13,8	13,8	
Stand Voorjaarsnota 2004(incl. IS)	6 105,6	6 533,8	7 131,3	7 046,8	7 028,4	
<hr/>						
XII VERKEER EN WATERSTAAT: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Stand Miljoenennota 2004(excl. IS)	125,9	114,8	118,3	125,2	136,7	
Beleidsmatige mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Vermogensnormering lvnI	18,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Vermogensnormering rdw	32,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Diversen	0,0	- 0,4	- 0,4	- 0,4	- 0,4	
50,0	- 0,4	- 0,4	- 0,4	- 0,4		
Technische mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Diversen	- 10,5	2,9	- 1,7	- 7,4	- 19,6	
	- 10,5	2,9	- 1,7	- 7,4	- 19,6	
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2004	39,4	2,5	- 2,2	- 7,8	- 20,0	
Stand Voorjaarsnota 2004(excl. IS)	165,3	117,3	116,2	117,4	116,7	
Stand Voorjaarsnota 2004(incl. IS)	165,3	117,3	116,2	117,4	116,7	

Baggerwerkzaamheden

Bij Najaarsnota 2003 heeft VenW extra middelen ontvangen die zijn ingezet voor een versnelling van diverse baggerwerkzaamheden. Deze gelden worden in 2004 terugbetaald.

Bijdrage regio 2^e Coentunnel

De regio Amsterdam draagt haar bijdrage in het project 2^e Coentunnel in 2004 bij, terwijl de uitgaven voor dit project in 2008 zullen plaatsvinden.

Doelmatig aanbesteden

De bouwbudgetten worden structureel gecorrigeerd voor de mogelijkheden voor doelmatig aanbesteden.

Geluids Isolatie Schiphol III

De uitgaven en heffingsontvangsten voor het programma Geluids Isolatie Schiphol III worden ongeveer synchroon in de tijd geraamd.

Intertemporele compensatie meevaller Betuweroute

Bij de gunning Betuweroute heeft zich een meevaller voorgedaan. Deze middelen komen in de jaren daarna weer ten goede aan het infrafonds.

Pensioenen veren Westerschelde

De afwikkeling van de rechtspositionele regelingen van medewerkers van de Zeeuwse Provinciale Stoombootdiensten vergt eenmalig extra uitgaven die in de begroting niet zijn voorzien. Gekoppeld hieraan gaat de deelneming Westerscheldetunnel over naar Financiën.

Smedinghuis

Het gedeelte van de kosten voor de herbouw van het afgebrande Smedinghuis dat niet onder de leenfaciliteit kan worden gebracht wordt uit de algemene middelen gecompenseerd.

Vermogensnormering ZBO's

Vooruitlopend op voorstellen omtrent de vermogensnormering van ZBO's is bij VJN het eigen vermogen van een viertal ZBO's, waaronder de Rijksdienst voor het Wegverkeer (RDW) en de Luchtverkeersleiding Nederland (LVNL), genormeerd. De balanspositie zal hierdoor echter niet verslechteren. De incidentele afdracht verloopt via het moederdepartement.

Economische Zaken

XIII ECONOMISCHE ZAKEN: UITGAVEN	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Stand Miljoenennota 2004(excl. IS)	1 470,1	1 333,2	1 247,4	1 264,9	1 238,7	
Mee- en tegenvallers						
Rijksbegroting in enge zin						
Ict	- 5,7	- 6,4	- 3,5	- 8,8	- 3,8	
Zero base	13,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Diversen	- 12,9	- 2,3	- 4,1	2,2	1,1	
	- 5,6	- 8,7	- 7,6	- 6,6	- 2,7	
Beleidsmatige mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Demkolec	15,9	0,0	0,0	0,0	0,0	
Diverse maatregelen ez	- 8,6	- 8,6	- 7,6	- 7,6	- 7,6	
Eet	- 1,1	- 2,4	- 3,8	- 5,9	- 5,2	
Innovatie samenwerkingsprojecten	1,0	3,8	4,6	5,7	- 0,8	
Invulling restant subsidietaakstelling	40,0	15,0	15,0	0,0	0,0	
Kennisenveloppe	0,0	7,3	31,6	75,0	92,7	
Middelen energie 2003	- 27,0	- 15,1	- 13,9	1,3	1,3	
Scheepsbouw	30,0	30,0	10,0	0,0	0,0	
Toezichhouders e.a. 8,6	8,6	7,6	7,6	7,6		
Versobering dienstverlening en huisvesting	0,2	- 1,3	- 2,9	- 5,5	- 5,9	
Diversen	6,5	9,4	9,0	11,5	13,6	
	65,5	46,7	49,6	82,1	95,7	
Technische mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Bsic	43,6	41,5	51,8	51,7	41,6	
Kennis- en innovatie-impuls	- 11,6	- 7,0	- 2,0	0,0	0,0	
Diversen	15,4	12,5	14,7	12,7	12,9	
	47,4	47,0	64,5	64,4	54,5	
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2004	107,4	84,8	106,5	139,7	147,6	
Stand Voorjaarsnota 2004(excl. IS)	1 577,5	1 418,0	1 353,9	1 404,7	1 386,3	
Totaal Internationale samenwerking	168,7	150,6	145,6	142,0	158,3	
Stand Voorjaarsnota 2004(incl. IS)	1 746,1	1 568,6	1 499,5	1 546,7	1 544,6	

XIII ECONOMISCHE ZAKEN: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Stand Miljoenennota 2004(excl. IS)	2 534,2	2 023,4	1 980,0	2 079,3	2 079,0	
Mee- en tegenvallers						
Rijksbegroting in enge zin						
Top	- 7,5	- 7,5	- 7,5	- 7,5	- 7,5	
Diversen	- 2,7	- 1,9	- 1,4	- 2,0	- 2,4	
	- 10,2	- 9,4	- 8,9	- 9,5	- 9,9	
Beleidsmatige mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Boetes nma	100,0	60,0	40,0	30,0	30,0	
Opbrengst verkoop stadsverwarmingssleningen	14,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Opta	6,2	0,0	0,0	0,0	0,0	
Vermogensnormering niv	19,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Diversen	10,9	2,5	2,5	2,5	2,5	
	150,1	62,5	42,5	32,5	32,5	
Technische mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Bsik	43,6	41,5	51,8	51,7	41,6	
Kennis- en innovatie-impuls	- 11,6	- 7,0	- 2,0	0,0	0,0	
Overdracht holland casino	- 111,6	- 111,6	- 111,6	- 111,6	- 111,6	
Overdracht ucn	- 11,3	- 11,3	- 11,3	- 11,3	- 11,3	
Diversen	5,3	1,4	2,2	- 1,6	- 1,6	
Niet tot een ijklijn behorend						
Aardgasbaten	87,9	88,4	0,0	0,0	0,0	
	2,3	1,4	- 70,9	- 72,8	- 82,9	
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2004	142,0	54,5	- 37,4	- 49,9	- 60,4	
Stand Voorjaarsnota 2004(excl. IS)	2 676,2	2 077,9	1 942,6	2 029,4	2 018,6	
Totaal Internationale samenwerking	1,8	1,8	1,8	1,8	1,8	
Stand Voorjaarsnota 2004(incl. IS)	2 678,0	2 079,7	1 944,4	2 031,2	2 020,4	

ICT

Op basis van eerdere realisaties is de kasbehoefte op het terrein van ICT in de eerstkomende jaren neerwaarts bijgesteld.

Zero Base

Betreft uitgaven voor zero-base frequenties die in 2004 gedaan worden. Deze vergoeding is een gevolg van de nieuwe vergunningen van commerciële radio-omroepen.

Demkolec

In 2001 is de experimentele kolenvergassingscentrale Demkolec door eigenaar NEA (rechtsoptolger SEP) via een veiling verkocht. Omdat Demkolec uit milieuoogpunt op aandringen van de overheid gebouwd werd en in een geliberaliseerde markt niet meer rendabel zou zijn, heeft de Staat toegezegd het verschil tussen de boekwaarde en de lagere veilingopbrengst, als zijnde niet-marktconforme kosten te vergoeden. Staat en NEA zijn in arbitrage omtrent de bepaling van die boekwaarde. Ter zake van de uitkomst van dit geding wordt een bedrag van ca. € 15,9 mln begroot.

Diverse maatregelen EZ

EZ zoekt binnen de eigen begroting ruimte om een aantal noodzakelijke maatregelen op het gebied van de toezichthouders e.a. te bekostigen.

EET (economie, ecologie, technologie)

De budgetten voor EET worden geactualiseerd en tevens neerwaarts bijgesteld door het wegvallen van de medefinanciering van OCW met ingang van de tiende tender.

Innovatieve samenwerkingsprojecten (IS)

De regelingen Technologische Samenwerkingsprojecten (TS) en de EET zijn opgegaan in de IS. Het budget van deze twee regelingen wordt daarom naar de IS overgeheveld. Deze mutatie hangt samen met het andere betalingsritme bij de IS dan bij de EET en de TS.

Invulling restant subsidietaakstelling

Het restant van de subsidietaakstelling wordt hoofdzakelijk ingevuld met de opbrengsten uit stadverwarmingsleningen en met onbestede energiemiddelen uit 2003.

Middelen energie 2003

In 2003 is een deel van de beschikbare middelen voor energiesubsidies onbesteed gebleven. Deze beleidsmiddelen worden ingezet voor de invulling van het restant van de subsidietaakstelling.

Kennisenveloppe

De middelen die bestemd zijn voor prioriteiten op het gebied van onderzoek en innovatie zijn toegevoegd aan de EZ-begroting. Daarnaast is een deel van de middelen geraamd voor 2004 en 2005 wordt doorgeschoven naar latere jaren.

Scheepsbouw

De Europese Commissie besloot eerder dit jaar opnieuw steun voor scheepsbouworders toe te staan. Dat dreigde de Nederlandse scheepsbouwers in een nadelige positie te brengen ten opzichte van hun Europese concurrenten. Ook de Kamer heeft er op aangedrongen extra geld uit te trekken voor de Nederlandse scheepsbouwsector. Het Kabinet heeft hiervoor in totaal 70 mln. vrijgemaakt.

Toezichthouders e.a.

De kosten voor toezicht op marktwerking zijn door externe factoren toegenomen.

Versobering dienstverlening en huisvesting

Dit betreft een versobering van de interne dienstverlening en huisvesting ter dekking van een deel van de apparaattaakstelling.

BSIK

De voor EZ beschikbare middelen in het kader van het Besluit Subsidies Investerings Kennisinfrastructuur (BSIK) worden overgeheveld vanuit het FES.

Kennis- en innovatie-impuls

De K&I-impuls wordt voor een deel uit het FES gefinancierd. Als gevolg van de hogere uitgaven voor de K&I-impuls in 2003 zijn de beschikbare FES-middelen voor de jaren 2004, 2005 en 2006 neerwaarts bijgesteld.

TOP

Op basis van actuele inzichten is de raming van ontvangsten voor technologische ontwikkelingsprojecten (TOP) structureel neerwaarts bijgesteld. Met ingang van 1 januari 2003 is de regeling gesloten en tevens zijn in 2003 een aantal grote bedragen eerder ontvangen dan geraamd.

Boetes NMA

Mede naar aanleiding van de bouwfraude heeft de NMA boetes opgelegd. Hiervoor wordt een raming in de begroting opgenomen.

Verkoop stadsverwarmingsleningen

Met de aflossingen en rentebetalingen op stadsverwarmingsleningen wordt een deel van het restant van de subsidietaakstelling ingevuld.

OPTA

De OPTA zal het tweede deel van de verstrekte liquiditeitslening in 2004 aflossen. Het eerste deel is reeds in 2003 afgelost.

Vermogensnormering NIVR

Vooruitlopend op voorstellen omtrent de vermogensnormering van ZBO's is bij VJN het eigen vermogen van een viertal ZBO's, waaronder het Nederlands Instituut voor Vliegtuigontwikkeling en Ruimtevaart (NIVR), genormeerd. De programmaitgaven zullen hierdoor niet in gevaar komen. De incidentele afdracht aan het Rijk verloopt via het moederdepartement.

Overdracht Holland Casino

Per 1 januari 2004 is het beleid op het dossier kansspelen door het ministerie van Economische Zaken overgedragen aan het ministerie van Justitie en het beheer aan het Ministerie van Financiën. Daarmee samenhangend worden de afdrachten van Holland Casino aan de Staat voortaan niet meer op de begroting van Economische Zaken verantwoord, maar op de begroting van Financiën.

Overdracht UCN

Bij de staatsdeelneming UCN is de uitoefening van het aandeelhouderschap van EZ aan het ministerie van Financiën overgedragen. Hierdoor worden de beleidsmatige en beheersmatige verantwoordelijkheden gescheiden. Met de overdracht van het aandeelhouderschap wordt tevens de raming van het jaarlijkse dividend naar de begroting van het ministerie van Financiën overgeheveld.

Aardgasbaten

De aardgasbaten zijn opwaarts bijgesteld als gevolg van nieuwe ramingen van de olieprijs en dollarkoers.

Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit

XIV LANDBOUW, NATUUR EN VOEDSELKwaliteit: UITGAVEN	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Stand Miljoenennota 2004(excl. IS)	1 890,2	1 892,9	2 082,4	2 073,1	2 053,2	
Beleidsmatige mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Aankoop ehs	- 6,0	- 5,0	- 12,0	- 12,0	- 10,0	
Btw-compensatie	6,0	6,0	6,0	6,0	6,0	
Eindejaarsmarge	6,1	0,0	0,0	0,0	0,0	
Gevolgen eu beleid	18,0	50,0	96,0	71,0	47,0	
Intertemporele compensatie: intensieve veehouderij	- 2,0	- 4,0	- 14,0	4,0	8,0	
Intertemporele compensatie: kwaliteit ehs	- 3,0	- 8,0	- 40,0	10,0	10,0	
Schrappen varkensvrije zones	- 1,0	- 1,0	- 7,0	- 6,0	- 6,0	
Vererving ehs	- 19,0	- 17,0	- 42,0	- 38,0	- 26,0	
Vogelpest & mkz slachtpremie	21,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Diversen	2,6	2,8	3,0	1,1	1,2	
	22,7	23,8	- 10,0	36,1	30,2	
Technische mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Loonbijstelling tranche 2004	13,8	15,0	15,0	15,2	15,3	
Prijsbijstelling tranche 2004	9,8	9,7	11,6	11,8	11,6	
Rbv/nieuw mestbeleid/evaluatie meststoffenwet	49,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Subsidiering gebiedsgericht beleid (sgb)	10,0	9,8	5,1	0,0	0,0	
Natte natuur	- 16,5	- 10,3	- 10,0	0,0	0,0	
Diversen	0,7	- 5,6	- 3,6	- 1,7	- 1,7	
	66,8	18,6	18,1	25,3	25,2	
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2004	89,6	42,4	8,0	61,3	55,4	
Stand Voorjaarsnota 2004(excl. IS)	1 979,7	1 935,3	2 090,4	2 134,4	2 108,6	
Totaal Internationale samenwerking	26,2	25,4	25,4	25,4	25,4	
Stand Voorjaarsnota 2004(incl. IS)	2 005,9	1 960,7	2 115,8	2 159,8	2 134,0	
<hr/>						
XIV LANDBOUW, NATUUR EN VOEDSELKwaliteit: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Stand Miljoenennota 2004(excl. IS)	432,4	443,2	405,4	360,7	358,5	
Beleidsmatige mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Eu ontvangsten vogelpest	41,0	- 41,0	0,0	0,0	0,0	
	41,0	- 41,0	0,0	0,0	0,0	
Technische mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Rbv/nieuw mestbeleid/evaluatie meststoffenwet	49,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Diversen	- 2,1	- 9,7	- 9,7	- 9,7	- 9,7	
Niet tot een ijklijn behorend						
Landbouweffingen	15,0	15,0	10,0	10,0	10,0	
	61,9	5,3	0,3	0,3	0,3	
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2004	102,9	- 35,7	0,3	0,3	0,3	
Stand Voorjaarsnota 2004(excl. IS)	535,3	407,5	405,7	361,0	358,8	
Totaal Internationale samenwerking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Stand Voorjaarsnota 2004(incl. IS)	535,3	407,5	405,7	361,0	358,8	

Aankoop EHS

Aangezien de gemiddelde (agrarische) grondprijs in 2003 is gedaald, worden de meerjarige budgetten voor de verwerving van gronden voor de EHS neerwaarts bijgesteld. Dit heeft geen effect op de te realiseren doelstellingen ten aanzien van de EHS in 2018.

BTW-compensatie

Als gevolg van wijzigingen in de financiering van uitbestede en verzelfstandigde activiteiten is LNV vanaf 2004 meer BTW verschuldigd. Dit is gecompenseerd op basis van de Regeling BTW-compensatie departementen.

Eindejaarsmarge

De positieve eindejaarsmarge 2003 wordt bij Voorjaarsnota aan de LNV begroting toegevoegd en zal worden aangewend voor de uitfinanciering van de schikking van het fokverbod met de varkenssector. Het fokverbod is ingesteld ten tijde van de varkenspestcrisis in 1997, maar onverbindend verklaard door de rechter. Uitbetaling aan de sector vindt deels in 2003, deels in 2004 plaats.

Gevolgen EU-beleid

Om te voldoen aan de Nitraatrichtlijn van de EU dient een nieuw systeem voor het mestbeleid te worden opgezet (gebruiksnormen i.p.v. verliesnormen). Dit brengt extra kosten met zich mee, deels vanwege ICT-investeringen en extra handhaving. Ook voor de uitvoering van het hervormde gemeenschappelijke landbouwbeleid (GLB) dienen extra uitgaven te worden gemaakt. Deze uitgaven hebben onder meer betrekking op ICT-investeringen, ontwikkelingskosten, extra handhavingskosten en bezwaarschriften. Tevens is het budget verhoogd voor de verplichte uitvoering en handhaving van diverse nieuwe EU-verordeningen. Het gaat vooral om apparaatskosten voor de Voedsel Waren Autoriteit en de Algemene Inspectie Dienst (AID).

Intertemporele compensatie: intensieve veehouderij

Er vindt fasering plaats van het budget voor de intensieve veehouderij. Bij de vormgeving van het vervolgtraject zal deze temporisering worden verwerkt.

Intertemporele compensatie: kwaliteit EHS

Er vindt fasering plaats van de maatregelen gericht op het verbeteren van de milieu- en watercondities in de EHS. Dit heeft geen effect op de te realiseren doelstellingen ten aanzien van de EHS in 2018.

Schrappen varkensvrije zones reconstructie

Door compartimentering in crisistijd, de mogelijkheid van noodvaccinatie en bewustwording binnen de sector is het aanhouden van varkensvrije zones niet meer noodzakelijk. Dit zal mogelijk worden geregeld via een wetswijziging.

Verwerving EHS

Er kan een besparing worden gerealiseerd door grondverwerving ten behoeve van de EHS niet rechtstreeks uit de begroting te financieren maar gebruik te maken van leningen met een looptijd van 50 jaar. De leningen worden aangegaan en afgelost door buiten de overheid staande terreinbeherende organisaties als Natuurmonumenten en de Provinciale Landschappen.

Vogelpest & MKZ-slachtpremie

Aan uitvoeringskosten en schadeloosstellingen met betrekking tot de vogelpest worden dit jaar nog de laatste uitgaven gedaan. Hiervoor is het saldo in het DGF niet toereikend. Tevens is er een extra bijdrage nodig voor het Noodfonds waar rentesubsidies uit betaald worden. Dit Noodfonds is ingesteld om bedrijven bedrijfseconomische en sociaal-economische steun te kunnen verlenen. Met betrekking tot de MKZ-slachtpremie heeft de Europese Commissie vastgesteld dat het

aantal boeren dat alsnog in aanmerking kunnen komen voor de slachtpremie is uitgebreid.

RBV, nieuw mestbeleid en evaluatie meststoffenwet

Ten behoeve van de uitfinanciering van de Regeling Beëindiging Veehouderijtakken (RBV), beleidsvoorbereidende activiteiten voor het nieuwe mestbeleid en de evaluatie van de meststoffenwet 2004 is in 2004 naar verwachting € 49 mln nodig. Deze middelen worden overgeheveld vanuit het Ontwikkelingen Saneringsfonds voor de landbouw.

Subsidiëring Gebiedsgericht Beleid (SGB)

Vanuit het ministerie van VROM wordt een bijdrage geleverd ten behoeve van de regeling Subsidiëring Gebiedsgericht Beleid (SGB).

Natte natuur

Het ministerie van LNV levert een bijdrage aan het ministerie van Verkeer en Waterstaat ten behoeve van de uitvoering van projecten voor natte natuur.

EU ontvangsten vogelpest

In 2004 komen de voor 2005 geraamde EU-ontvangsten vogelpest à € 41 mln vervroegd binnen.

Landbouwheffingen

Door een volume-effect zullen naar verwachting hogere landbouwheffingen ontvangen worden.

Sociale Zaken en Werkgelegenheid

XV SOCIALE ZAKEN EN WERKGELEGENHEID: UITGAVEN	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Stand Miljoenennota 2004(excl. IS)	22 652,7	23 932,3	24 318,9	24 657,6	25 032,6	
Mee- en tegenvallers						
Sociale zekerheid						
Fwi volume	- 420,9	4,2	256,5	284,4	180,6	
Tw volume	- 8,6	- 10,2	- 24,0	- 21,5	- 22,6	
Diversen	9,6	25,9	20,3	18,0	18,4	
	- 419,9	19,9	252,8	280,9	176,4	
Beleidsmatige mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Diversen	2,0	- 0,3	- 0,3	- 0,3	- 0,3	
Sociale zekerheid						
Bijzondere bijstand	80,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Agenda voor de toekomst	16,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Sluitende reïntegratie	19,2	0,0	0,0	0,0	0,0	
Stimuleringsregeling id-banen	71,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Remigratieregeling	2,1	6,0	9,6	12,8	15,8	
Uitsstel kinderalimentatie	25,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Wsw compensatie versnelde afbouw spak	12,0	24,0	24,0	24,0	24,0	
Diversen	62,1	4,4	7,9	- 3,1	- 3,0	
	289,4	34,1	41,2	33,4	36,5	
Technische mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Diversen	35,0	27,8	22,1	15,0	14,5	
Sociale zekerheid						
Bijzondere bijstand (naar GF)	- 80,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Loonbijstelling tranche 2004	47,4	52,1	51,9	52,0	51,9	
Overheveling gf kinderopvang	122,7	0,0	0,0	0,0	0,0	
Diversen	- 41,7	- 28,8	- 14,1	- 4,8	- 4,1	
Niet tot een ijklijn behorend						
Bikk aow	- 64,4	- 44,2	- 44,2	- 44,2	- 44,2	
Diversen	- 5,3	- 6,9	- 6,9	- 6,9	- 6,9	
	13,7	0,0	8,8	11,1	11,2	
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2004	- 116,8	54,0	302,9	325,4	224,1	
Stand Voorjaarsnota 2004(excl. IS)	22 535,9	23 986,2	24 621,7	24 983,0	25 256,7	
Totaal Internationale samenwerking	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	
Stand Voorjaarsnota 2004(incl. IS)	22 536,6	23 986,9	24 622,5	24 983,7	25 257,4	

XV SOCIALE ZAKEN EN WERKGELEGENHEID: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Stand Miljoenennota 2004(excl. IS)	534,0	515,5	647,0	510,9	510,9	
Mee- en tegenvallers						
Sociale zekerheid						
Arbeidsmarktmiddelen	103,0	24,0	0,0	0,0	0,0	
Diversen	- 0,4	0,0	0,0	0,0	0,0	
	102,6	24,0	0,0	0,0	0,0	
Beleidsmatige mutaties						
Sociale zekerheid						
Arbeidsmarktmiddelen tbv bijzondere bijstand	80,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
	80,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Technische mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Diversen	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	
Sociale zekerheid						
Diversen	2,1	0,0	0,0	0,0	0,0	
	2,7	0,6	0,6	0,6	0,6	
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2004	185,3	24,6	0,6	0,6	0,6	
Stand Voorjaarsnota 2004(excl. IS)	719,3	540,1	647,6	511,5	511,5	
Stand Voorjaarsnota 2004(incl. IS)	719,3	540,1	647,6	511,5	511,5	

FWI volume

Het FWI (Fonds voor Werk en Inkomen) volume wordt bijgesteld. Het IOAW-, IOAZ- en bijstandsvolume in 2003 was aanzienlijk lager dan bij MEV 2003 werd gedacht. Hierdoor is het vertrekpunt voor de raming van de bijstandsontwikkeling in 2004 lager. Daarnaast verloopt de invloed van de conjuncturele verslechtering op de groei van het bijstandsvolume langzamer dan eerder werd gedacht. Hierdoor is de stijging van het aantal uitkeringen in 2004 naar verwachting minder sterk dan eerder werd verondersteld en moet in latere jaren rekening worden gehouden met de vertraagde doorwerking van de conjuncturele verslechtering.

TW volume

Het volume van de Toeslagenwet is naar beneden bijgesteld op basis van volumemutaties in de moederwetten.

Bijzondere bijstand

In het kader van de inkomenspositie van chronisch zieken en gehandicapten in het bijzonder wordt het budget voor bijzondere bijstand in 2004 met € 80 mln verhoogd (€ 50 mln op basis van het amendement Verburg cs. (29 200 XV nr. 29) en € 30 mln additioneel). Dekking vindt plaats uit terugontvangsten van arbeidsmarktmiddelen.

Agenda voor de toekomst, sluitende reïntegratie, stimuleringsregeling ID-banen

Een deel van de uitgaven van de projecten in het kader van de Agenda voor de Toekomst is niet in 2003 neergeslagen, maar zal in 2004 tot uitbetaling komen. Het budget voor de Agenda voor de Toekomst is daarom in 2004 via de eindejaarsmarge verhoogd. Het budget voor de sluitende reïntegratie wordt ook via de eindejaarsmarge opgehoogd. In 2003 zijn onder meer jaaropgaven en kwartaaldeclaraties van de gemeenten in verband met Scholing en Activering niet tijdig ontvangen, waardoor voorschotten zijn ingehouden. De betreffende uitgaven komen nu ten laste van 2004. De onderuitputting 2003 op het budget voor de stimuleringsregeling ID-banen is via de eindejaarsmarge toegevoegd aan het budget 2004.

Remigratieregeling

Door het afschaffen van de remigratieregeling zal een deel van de mensen die van deze regeling gebruik zou hebben gemaakt niet terugkeren naar het buitenland en in Nederland een beroep doen op een bijstandsuitkering.

Uitstel kinderalimentatie

Het nieuwe kinderalimentatiestelsel wordt later ingevoerd dan de geplande datum van 1 juli 2004. Hierdoor ontstaan besparingsverliezen bij de ombuiging op de bijstand uit hoofde van het Hoofdlijnenakkoord.

WSW compensatie versnelde afbouw SPAK

e SPAK wordt per 1 juli 2004 versneld afgeschaft. In de WSW-ramingen was rekening gehouden met de SPAK. De WSW wordt voor de versnelde afschaffing gecompenseerd.

Overheveling GF kinderopvang

Vooruitlopend op de Wet Basisvoorziening Kinderopvang (WBK) is € 122,7 mln overgeheveld van het Gemeentefonds naar het kinderopvangbudget op de SZW-begroting.

BIKK AOW

In verband met aanpassing van de heffingskortingen is de Bijdrage In de Kosten van Kortingen neerwaarts bijgesteld.

Arbeidsmarktmiddelen

Op basis van de jaarrekeningen 2001 en 2002 van de gemeenten wordt het budget voor arbeidsmarktmiddelen waarop de gemeente recht had (in 2001 en 2002) definitief vastgesteld. Indien de gemeente destijds teveel als voorschot heeft ontvangen, wordt conform de regeling een bedrag terug gevorderd. Naar verwachting zal in 2004 ruim 100 miljoen meer worden teruggevorderd dan eerder werd voorzien.

Volksgezondheid, Welzijn en Sport

XVI VOLKSGEZONDHEID, WELZIJN EN SPORT: UITGAVEN	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Stand Miljoenennota 2004(excl. IS)	11 040,0	11 125,9	11 745,5	12 078,3	12 074,1	
Beleidsmatige mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Eindejaarsmarge	26,6	0,0	0,0	0,0	0,0	
Gedeeltelijke dekking projectsubsidietaakstelling	1,2	- 7,3	15,0	24,6	24,6	
Loon- en prijsbijstelling wetten en regelingen oorlogs- getroffen	12,5	11,8	11,0	10,3	9,6	
Stelsel en sturing	10,2	10,2	3,2	- 0,8	- 0,8	
Diversen	20,9	17,2	13,3	11,7	11,6	
	71,4	31,9	42,5	45,8	45,0	
Technische mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Loonbijstelling tranche 2004	26,2	25,0	25,1	25,0	25,0	
Afbouw sectorfondsen	25,0	- 5,0	- 5,0	- 5,0	- 5,0	
Diversen	17,1	5,8	9,0	9,1	9,1	
Niet tot een ijklijn behorend						
Loonbijstelling tranche 2004	28,4	29,3	29,3	29,3	29,3	
Diversen	7,2	7,4	7,4	7,4	7,4	
	103,9	62,5	65,8	65,8	65,8	
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2004	175,3	94,4	108,4	111,7	110,9	
Stand Voorjaarsnota 2004(excl. IS)	11 215,4	11 220,3	11 853,9	12 189,9	12 185,0	
Totaal Internationale samenwerking	>0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	
Stand Voorjaarsnota 2004(incl. IS)	11 216,1	11 221,0	11 854,6	12 190,6	12 185,7	
XVI VOLKSGEZONDHEID, WELZIJN EN SPORT: NIET- BELASTINGONTVANGSTEN	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Stand Miljoenennota 2004(excl. IS)	32,1	23,3	23,3	23,3	23,3	
Beleidsmatige mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Diversen	6,5	- 0,2	- 0,2	- 0,2	- 0,2	
	6,5	- 0,2	- 0,2	- 0,2	- 0,2	
Technische mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Diversen	14,1	0,0	0,0	0,0	0,0	
	14,1	0,0	0,0	0,0	0,0	
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2004	20,6	- 0,2	- 0,2	- 0,2	- 0,2	
Stand Voorjaarsnota 2004(excl. IS)	52,7	23,1	23,1	23,1	23,1	
Totaal Internationale samenwerking	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Stand Voorjaarsnota 2004(incl. IS)	52,7	23,1	23,1	23,1	23,1	

Eindejaarsmarge

De eindejaarsmarge wordt voor diverse doeleinden op de VWS begroting aangewend. Zo wordt een deel gebruikt voor tabakspreventie, waarmee de motie Werner cs. (EK 2001-2002, 26 472, nr. 59 e) wordt uitgevoerd. Tevens wordt een deel gebruikt voor het DBC-project en de opstart van het Shared Service Center (SSC), waarin departementen samenwerken bij verscheidene diensten op het gebied van personeelsregistratie en salarisverwerking.

Gedeeltelijke dekking projectsubsidietaakstelling

Het saldo van diverse herschikkingen binnen de begroting wordt ingezet

ter gedeeltelijke dekking van de resterende projectsubsidietaakstelling uit hoofde van het hoofdlijnenakkoord.

Loon- en prijsbijstelling wetten en regelingen oorlogsgetroffenen
Jaarlijks worden op basis van actuele ramingen de budgetten voor de wetten en regelingen oorlogsgetroffenen aangepast. Deze opwaartse bijstelling betreft een loon- en prijsbijstelling.

Stelsel en sturing

VWS treft momenteel de nodige voorbereidingen voor de komst van het nieuwe zorgstelsel. De veranderingen zullen geleidelijk ingevoerd worden, waarbij het zwaartepunt ligt in de jaren 2004–2006. De middelen zullen onder andere worden ingezet voor communicatie en informatievoorziening, transitiekosten voor verzekeraars, omvorming van zelfstandige bestuursorganen en personele uitgaven.

Afbouw sectorfondsen

Deze mutatie betreft een overboeking met de premie en vloeit voort uit het voornemen van VWS om de subsidierelatie met de sectorfondsen te beëindigen.

Sociale Zekerheid en Arbeidsmarktbeleid

SOCIALE ZEKERHEID: UITGAVEN	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Stand Miljoenennota 2004	60 009,7	60 287,6	60 563,6	60 897,1	61 887,7	
Mee- en tegenvallers						
Sociale zekerheid						
Aow volume	- 21,7	- 31,1	- 31,0	- 30,4	- 30,4	
Fwi volume	- 420,9	4,2	256,5	284,4	180,6	
Nominale ontwikkeling	- 2,5	28,2	- 17,6	- 2,7	- 29,8	
Ramingstechnische veronderstelling in=uit	- 153,6	0,0	0,0	0,0	0,0	
Rea volume	22,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Tw volume	- 8,6	- 10,2	- 24,0	- 21,5	- 22,6	
Ufo	8,1	- 15,8	- 32,6	- 33,4	- 33,6	
Vangnet zw prijs	24,8	25,8	26,8	26,9	26,9	
Vangnet zw volume	- 43,4	- 44,5	- 44,1	- 44,2	- 35,0	
Wao prijs	10,9	12,5	25,8	27,8	30,1	
Wao volume	- 334,0	- 202,0	- 210,0	- 73,0	- 41,0	
Ww prijs	202,9	190,6	172,4	164,3	166,6	
Ww volume	- 440,4	- 204,8	- 280,8	- 272,6	- 265,7	
Diversen	16,5	14,3	13,1	21,8	24,4	
	- 1 139,9	- 232,8	- 145,5	47,4	- 29,5	
Beleidsmatige mutaties						
Sociale zekerheid						
Bijzondere bijstand	80,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Njo: vervallen anticumulatie gouden handdruk	100,0	150,0	150,0	150,0	150,0	
Agenda voor de toekomst	16,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Remigratieregeling	2,1	6,0	9,6	12,8	15,8	
Sluitende reïntegratie	19,2	0,0	0,0	0,0	0,0	
Stimuleringsregeling id-banen	71,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Uitstel kinderalimentatie	25,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Wsw compensatie versnelde afbouw spak	12,0	24,0	24,0	24,0	24,0	
Ww volume agv amendement wwov	2,0	5,0	8,0	11,0	15,0	
Diversen	63,7	19,1	22,9	7,9	7,0	
	391,0	204,1	214,5	205,7	211,8	
Technische mutaties						
Sociale zekerheid						
Aow bruterings-effect	14,2	95,5	78,5	68,7	94,5	
Bijzondere bijstand (naar GF)	- 80,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Overheveling gf kinderopvang	122,7	0,0	0,0	0,0	0,0	
Diversen	- 60,5	- 47,1	- 29,4	- 14,4	- 9,2	
	- 3,6	48,4	49,1	54,3	85,3	
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2004	- 752,5	19,6	118,1	307,5	267,6	
Stand Voorjaarsnota 2004	59 257,2	60 307,2	60 681,7	61 204,6	62 155,3	

SOCIALE ZEKERHEID: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Stand Miljoenennota 2004	1 050,7	1 119,1	1 437,7	1 324,8	1 347,1	
Mee- en tegenvallers						
Sociale zekerheid						
Arbeidsmarktmiddelen	103,0	24,0	0,0	0,0	0,0	
Ufo	- 5,5	- 33,3	- 53,0	- 53,8	- 54,4	
Diversen	- 0,4	0,0	0,0	0,0	0,0	
	97,1	- 9,3	- 53,0	- 53,8	- 54,4	
Beleidsmatige mutaties						
Sociale zekerheid						
Arbeidsmarktmiddelen tbv bijzondere bijstand	80,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
	80,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Technische mutaties						
Sociale zekerheid						
Diversen	2,1	0,0	0,0	0,0	0,0	
	2,1	0,0	0,0	0,0	0,0	
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2004	179,2	- 9,3	- 53,0	- 53,8	- 54,4	
Stand Voorjaarsnota 2004	1 229,9	1 109,8	1 384,7	1 270,9	1 292,7	

De wijzigingen in de begrotingsgefinancierde sociale zekerheidsuitgaven zijn reeds toegelicht bij begrotingshoofdstuk SZW.

AOW volume

Bij de AOW is sprake van een beperkte volumebijstelling op basis van de uitvoeringsinformatie van de Sociale Verzekeringsbank.

Nominale ontwikkeling

Op basis van het CEP2004 is de nominale ontwikkeling van de uitkeringen bijgesteld.

Ramingstechnische veronderstelling in=uit

De maximale eindejaarsmarge is toegevoegd aan de SZW-begroting. Als tegenhanger hiervan is de ramingstechnische veronderstelling in=uit op de aanvullende post verwerkt.

REA volume

In 2004 is sprake van een tegenvaller bij de REA (Reintegratie Arbeidsgehandicapten) als gevolg van een hogere gemiddelde trajectprijs dan voorzien en een stijging van het aantal trajecten.

UFO

Bij het Uitvoeringsfonds voor de Overheid (UFO) is per saldo sprake van een opwaartse bijstelling van de uitgaven. Enerzijds zullen naar verwachting meer uitkeringen (a.g.v. werkloosheid en zwangerschap) worden verstrekt, anderzijds is de gemiddelde werkloosheidsuitkering neerwaarts bijgesteld. Daarnaast zijn de ontvangsten ook neerwaarts bijgesteld.

Vangnet Ziektewet

Op basis van uitvoeringsinformatie is het volume van de ZW neerwaarts aangepast en de gemiddelde uitkering opwaarts bijgesteld.

WAO

De bijstelling is het gevolg van de gedeeltelijke structurele doorwerking van de uitvoeringsmeevaller 2003. Het WAO-volume gaf in 2003 een opvallend sterk meevallende ontwikkeling te zien, vooral bij de instroom. In 2003 heeft het UWV de raming aangepast van 96 dzd in februari naar 67 dzd in december. De oorzaak hiervan ligt in een gecombineerd effect van

de Wet Poortwachter en het volledig effectief worden van de Wet Pemba, en anticipatie-effecten uit hoofde van de in het Hoofdlijnenakkoord aangekondigde nieuwe WAO en verlenging van de loondoorbetalingsperiode bij ziekte.

De gemiddelde WAO-uitkering is voor 2004, op basis van uitvoeringsinformatie van het UWV, in beperkte mate naar boven bijgesteld.

WW

Ondanks de verslechterde economische ontwikkeling – in 2003 was er een krimp van 0,7% met een voorzichtig herstel in 2004 – zijn de WW-uitgaven achtergebleven bij de eerder verwachte volumeramingen. De uitgaven voor de WW zijn beïnvloed door een lager dan verwacht WW-volume, en daarnaast een aanpassing van de rekenregel die de relatie tussen het werkloosheidscijfer en het uitkeringsvolume weergeeft, en een hogere gemiddelde daguitkering (WW-prijs). Per saldo heeft dit bij de WW geresulteerd in een neerwaartse bijstelling.

NJO: vervallen anticumulatie gouden handdruk

In het Najaarsoverleg is afgesproken af te zien van de in het Hoofdlijnenakkoord afgesproken anticumulatie gouden handdrukken WW. Dit heeft geleid tot een opwaartse bijstelling bij de WW.

WW volume agv amendement WWOW

Bij de behandeling in de Tweede Kamer van het voorstel omtrent Sollicitatieplicht 57,5 plussers en de WWOW (Wet Werkgeversbijdrage Oudere Werknemers), is het alternatieve plan uit het amendement Aptroot aangenomen. In plaats van het doorbetalen van een deel van de WW-lasten bij ontslag is besloten de WAO-premie te verlagen voor oudere werknemers. Hiervan is de verwachte besparing op het WW volume ten opzichte van het oorspronkelijke voorstel WWOW beperkter en de raming is om deze reden opwaarts bijgesteld.

AOW bruteringseffect

De doorrekening van premie- en belastingtarieven in het CEP heeft uitgaven in het bruto-netto traject van de AOW tot gevolg, die zoals gebruikelijk, als bruteringseffect zijn verwerkt.

Budgettaire Kader Zorg

PREMIEGEFINANCIERD BUDGETTAIR KADER ZORG: UITGAVEN	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Stand Miljoenennota 2004	44 089,5	46 303,9	48 867,0	51 515,3	54 111,9	
Mee- en tegenvallers						
Zorg						
Extra groei	468,2	468,2	468,2	468,2	468,2	
Doorwerking afrekening 2003	334,0	299,0	299,0	299,0	299,0	
Financieringsontwikkeling	111,9	- 128,1	0,0	0,0	0,0	
Ramingsbijstelling fysio- en oefentherapie	- 100,0	- 100,0	- 100,0	- 100,0	- 100,0	
Bovenbudgettaire vergoedingen	49,4	49,4	49,4	49,4	49,4	
Macro loon- en prijsbijstelling	25,4	25,4	25,4	25,4	25,4	
Vertraging maatregel overig ziekenvervoer	20,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Besparingsverlies De Beer	17,0	17,0	17,0	17,0	17,0	
	925,9	630,9	759	759	759	
Beleidsmatige mutaties						
Zorg						
Beheerste groei AWBZ	- 340,0	- 340,0	- 340,0	- 340,0	- 340,0	
Zelfzorggeneesmiddelen	- 55,0	- 55,0	- 55,0	- 55,0	- 55,0	
Zorgvernieuwing ouderenzorg	40,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Hardheidsclausule zittend ziekenvervoer	15,0	26,0	26,0	26,0	26,0	
Schrappen vergoeding sterilisatie	- 15,0	- 26,0	- 26,0	- 26,0	- 26,0	
Diversen	- 7,5	11,1	12,3	14,9	14,7	
	- 362,5	- 383,9	- 382,7	- 380,1	- 380,3	
Technische mutaties						
Zorg						
Afbouw sectorfondsen	- 25,0	5,0	5,0	5,0	5,0	
Diversen	- 6,3	- 6,3	- 6,3	- 6,4	- 6,4	
	- 31,3	- 1,3	- 1,3	- 1,4	- 1,4	
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2004	532,1	245,7	375,0	377,4	377,3	
Stand Voorjaarsnota 2004	44 621,6	46 549,7	49 242,0	51 892,8	54 489,2	

PREMIEGEFINANCIERD BUDGETTAIR KADER ZORG: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Stand Miljoenennota 2004	2 869,6	4 050,2	4 122,6	4 198,4	4 243,3	
Mee- en tegenvallers						
Zorg						
Doorwerking afrekening 2003	- 40,0	- 40,0	- 40,0	- 40,0	- 40,0	
	- 40,0	- 40,0	- 40,0	- 40,0	- 40,0	
Beleidsmatige mutaties						
Zorg						
Verhoging no-claim	0,0	210,0	210,0	210,0	210,0	
Vervallen medicijnknaak	- 210,0	- 210,0	- 210,0	- 210,0	- 210,0	
	- 210,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2004	- 250,0	- 40,0	- 40,0	- 40,0	- 40,0	
Stand Voorjaarsnota 2004	2 619,6	4 010,2	4 082,6	4 158,4	4 203,3	

Extra groei

Naar het zich laat aanzien zal de groei in de zogenaamde boter-bij-de-vissectoren in het jaar 2004 zich op dezelfde wijze voortzetten als in 2003. De groeiruimte die reeds voor het jaar 2004 beschikbaar was gesteld, is onvoldoende om het voortduren van de groei op te kunnen vangen. Deze extra groei doet zich vooral voor in de gehandicaptenzorg (217 mln), de GGZ (112 mln) en de curatieve zorg (120 mln).

Doorwerking afrekening 2003

Deze per saldo tegenvaller wordt vooral veroorzaakt door extra productie

in de AWBZ (173 mln voor de sector verpleging en verzorging en 89 mln voor de gehandicaptenzorg). Daarnaast heeft de doorwerking betrekking op extra productie in de curatieve zorg (116 mln) en op een budgettaire meevaller bij de geneesmiddelen, onder meer als gevolg van een prijseffect en het uit patent lopen van een tweetal geneesmiddelen (142 mln).

Financieringsontwikkeling

Uit recente gegevens van het CVZ en het Ctg blijkt dat de financieringsachterstand in de AWBZ ultimo 2003 groter is dan waarmee bij Miljoenennota rekening was gehouden. Bij de ziekenhuizen is juist sprake van een kleinere financieringsachterstand dan verwacht.

Ramingsbijstelling fysio- en oefentherapie

Eind vorig jaar is besloten de opbrengstramingen van de pakketbeperkingen fysio- en oefentherapie opnieuw te bezien. Deze doorrekening heeft geleid tot een geraamde meeropbrengst van 100 mln.

Bovenbudgettaire vergoedingen

De zogeheten bovenbudgettaire vergoedingen (49,4 mln) aan instellingen voor met name aangepaste hulpmiddelen hebben wel een rechtsgrond in de AWBZ, maar zijn niet in de CTG-budgetten opgenomen. Met deze betalingen was voorheen geen rekening gehouden.

Macro loon- en prijsbijstelling

Voor de raming van de loon- en prijsontwikkeling van de zorguitgaven is aangesloten bij de ramingen in het Centraal Economisch Plan 2004 van het Centraal Planbureau (CPB).

Vertraging maatregel overig ziekenvervoer

Als gevolg van een latere invoering dan gepland van de nieuwe regeling zittend ziekenvervoer moet rekening worden gehouden met een incidenteel besparingsverlies van 20 mln.

Besparingsverlies De Beer

Vanaf 2004 zijn de tandartsen en fysiotherapeuten grotendeels uit het ziekenfondspakket gegaan. Aangezien bij de berekening van de besparing van de maatregel «De Beer» (reductie van administratieve lasten) ook was uitgegaan van een besparing bij de tandartsen en fysiotherapeuten, treedt nu een besparingsverlies van 17 mln op in 2004.

Beheerste groei AWBZ

Voor 2004 wordt de groei van de uitgaven in de AWBZ beperkt tot het niveau van de reeds goedgekeurde productieafspraken per 1 maart 2004. Alleen in bijzondere situaties kunnen aanvullende productieafspraken nog worden gehonoreerd. Bovendien worden, indien monitoring van de PGB-uitgaven daar aanleiding toe geeft, extra beheersmaatregelen getroffen met betrekking tot de PGB-regeling. Deze maatregelen lopen door in 2005 en verder, tenzij alternatieve maatregelen worden genomen die tenminste dezelfde budgettaire opbrengst genereren.

Zelfzorggeneesmiddelen

Tijdens de Algemene Financiële Beschouwingen is besloten de eigen bijdrage per receptregel die in 2004 zou ingaan (medicijnknaak, 210 mln) te vervangen door een verhoging van de no-claim teruggaveregeling vanaf 2005 (210 mln) en het niet langer vergoeden van zelfzorggeneesmiddelen vanaf 2004 (55 mln). Binnen de huidige kabinetsperiode resulteert per saldo een sluitend beeld.

Zorgvernieuwing in de ouderenzorg

In samenhang met het beëindigen van zorgvernieuwing in de ouderen-

zorg, reeds besloten bij Miljoenennota 2004, is een eenmalige uitzondering gemaakt voor de zorgvernieuwingsprojecten die in 2004 niet naar reguliere productie kunnen worden omgezet. Het gaat hierbij om een bedrag van 40 mln.

Hardheidsclausule zittend ziekenvervoer/schrappen vergoeding sterilisatie
Er zijn extra middelen uitgetrokken voor het zittend ziekenvervoer in het kader van de invoering van een hardheidsclausule (15 mln in 2004, Motie Schippers). De meerkosten worden gedekt door het niet langer vergoeden van de kosten voor sterilisatie.

Afbouw sectorfondsen

De mutatie afbouw sectorfondsen betreft een overboeking naar de begroting en vloeit voort uit het voornemen om de subsidierelatie met de sectorfondsen te beëindigen.

Doorwerking afrekening 2003

Aan de ontvangstenkant heeft de doorwerking afrekening 2003 betrekking op tegenvallende ontvangsten aan eigen bijdragen in verband met een korter dan geraamde verblijfsduur in intramurale instellingen (40 mln).

Verhoging no-claim/vervallen medicijnknaak

Tijdens de Algemene Financiële Beschouwingen is besloten de eigen bijdrage per receptregel die in 2004 zou ingaan (medicijnknaak, 210 mln) te vervangen door een verhoging van de no-claim teruggaverregeling vanaf 2005 (210 mln) en het niet langer vergoeden van zelfzorg-geneesmiddelen vanaf 2004 (55 mln). Binnen de huidige kabinetsperiode resulteert per saldo een sluitend beeld.

Internationale Samenwerking

HOMOGENE GROEP INTERNATIONALE SAMENWERKING: UITGAVEN	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Stand Miljoenennota 2004	4 430,9	4 628,8	4 757,3	4 929,7	5 123,0	
Mee- en tegenvallers						
Rijksbegroting in enge zin						
Aflossing india	317,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Bnp-bijstelling	- 21,8	0,0	0,0	0,0	0,0	
Diversen	13,2	13,2	0,0	0,0	0,0	
	308,4	13,2	0,0	0,0	0,0	
Beleidsmatige mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Aflossing india	- 317,0	67,0	70,0	73,0	- 29,0	
Co2-reductie	- 13,6	- 19,5	- 15,9	- 15,1	- 16,3	
Eindejaarsmarge hgis	120,2	37,1	21,0	0,0	0,0	
Europees ontwikkelingsfonds	0,0	0,0	- 15,0	0,0	0,0	
Gef/montreal protocol	- 2,4	3,3	16,4	16,6	17,1	
Landenspecifieke sectorale samenwerking	91,4	118,4	68,8	- 45,0	22,1	
Macro-georiënteerde programmahulp	- 61,5	7,0	95,9	20,7	- 38,6	
Medefinanciering particuliere organisaties	0,0	0,0	0,0	- 17,8	- 37,3	
Multilateraal deskundigenprogramma	- 5,6	- 5,4	- 12,7	- 15,0	- 14,5	
Multilaterale banken en fondsen	- 2,0	- 21,9	- 111,9	- 4,6	- 0,9	
Noodhulp os-landen	15,8	5,1	2,1	2,1	2,1	
Oda-toerekening vrede en veiligheid/cdm	- 15,0	- 15,0	- 15,0	- 15,0	- 15,0	
Oda-toerekening 1 ^e jaars opvang asielzoekers	- 65,0	- 65,0	- 65,0	- 65,0	- 65,0	
Ontmijnings- en kleine wapen fonds	- 12,4	- 12,4	- 15,9	- 15,9	- 15,9	
Rentesubsidies	- 18,0	- 17,0	- 16,0	- 16,0	- 16,0	
Snv	- 5,1	- 7,3	- 11,9	- 15,7	- 15,7	
Speciale activiteiten maatschappelijke organisaties	0,0	8,0	33,5	52,5	52,5	
Speciale multilaterale activiteiten vn	- 3,8	- 3,5	- 31,6	- 33,7	- 31,3	
Stabiliteitsfonds	64,2	110,6	92,8	77,1	77,1	
Thematische samenwerking	2,2	- 1,9	25,3	107,4	107,4	
Wereldbank partnershipprogramma	- 0,1	- 112,5	- 16,9	- 7,3	- 7,3	
Diversen	- 35,7	- 23,9	- 47,1	- 49,0	- 43,2	
	- 263,4	51,2	50,9	34,3	- 67,7	
Technische mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Koersverschillen	55,0	25,0	0,0	0,0	0,0	
Diversen	<row- lijn26,1	4,1	27,1	27,1	27,1	
	81,1	29,1	27,1	27,1	27,1	
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2004	126,2	93,4	78,1	61,4	- 40,5	
Stand Voorjaarsnota 2004	4 557,2	4 722,2	4 835,5	4 991,1	5 082,5	
HOMOGENE GROEP INTERNATIONALE SAMENWERKING: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Stand Miljoenennota 2004	84,7	85,1	61,0	60,8	60,8	
Technische mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Koersverschillen	55,0	25,0	0,0	0,0	0,0	
Diversen	26,1	4,1	27,1	27,1	27,1	
	81,1	29,1	27,1	27,1	27,1	
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2004	81,1	29,1	27,1	27,1	27,1	
Stand Voorjaarsnota 2004	165,8	114,3	88,1	88,0	88,0	

Aflossing India

India heeft besloten om de bilaterale samenwerkingsrelatie met o.a. Nederland te beëindigen. Als gevolg hiervan heeft India de uitstaande

leningen afgelost. Dit betekent dat India voor € 317 mln. meer heeft afgelost dan geraamd. Besloten is de extra uitgavenruimte voor ODA uit hoofde van deze aflossing door India te spreiden over de jaren 2005–2007.

BNP-bijstelling

De omvang van de Homogene Groep Internationale Samenwerking (HGIS) is voor een deel gekoppeld aan de hoogte van het Bruto Nationaal Product (BNP). Als gevolg van de macro-economische ontwikkeling (BNP-groei en inflatie) is de omvang van de HGIS neerwaarts aangepast.

CO2-reductie

De geraamde prijs voor de aankoop van CO2-reductie-eenheden via het programma JI wordt vastgesteld op het niveau van de prijzen voor het CO2-reductieprogramma CDM (6 euro/ton).

Eindejaarsmarge HGIS

De eindejaarsmarge van de HGIS wordt conform de HGIS-bandbreedte verdeeld over de jaren 2004–2006. Deze worden onder ander bestemd voor crisisbeheersingsoperaties (Defensie) en voor het Internationaal Strafhof (BuZa).

Europese Ontwikkelingsfonds

Deze mutatie betreft de uitwerking van de Nota van Wijziging op de OB2004 (TK 29 200 V, 2003–2004, nr. 8)

GEF/Montreal Protocol

De aanpassingen van het budget voor het Global Environmental Fund (GEF) worden veroorzaakt door een combinatie van een gewijzigd betalingsritme en de verwerking van de Nota van Wijziging op de OB2004.

Landenspecifieke sectorale samenwerking

Het budget voor landenspecifieke samenwerking neemt toe deels door de uitvoering van de motie Ferrier (TK 29 234, 2003–2004, nr. 19). en deels door de uitwerking van de Nota van Wijziging op de OB2004.

Macro-georiënteerde programmahulp

Het budget voor macrogeoriënteerde programmahulp is deels aangepast voor de uitwerking van de Nota van Wijziging op de OB2004. Daarnaast is de meerjarige raming in overeenstemming gebracht met de voorstellen die voor individuele landen zijn gedaan.

Medefinanciering particuliere organisaties

Deze mutatie betreft de uitwerking van de Nota van Wijziging op de OB2004.

Multilateraal deskundigenprogramma

De afbouw van het assistent-deskundigenprogramma naar jaarlijks 40 nieuwe uitzendingen verloopt sneller dan geraamd, waardoor het budget neerwaarts kan worden aangepast.

Multilaterale Banken en Fondsen

Bij miljoenennota 2004 is besloten om een aantal betalingen aan de multilaterale banken en fondsen uit te stellen (onder andere naar 2006). Bij Najaarsnota is gebleken dat deze betalingen alsnog uitgevoerd kunnen worden. De mutatie betreft de meerjarige doorwerking hiervan.

Noodhulp OS-landen

De verhoging betreft de toezegging aan de Kamer om het structurele budget voor noodhulp te verhogen tot minimaal € 100 mln. per jaar. De

verhoging van het budget voor noodhulp heeft als doel adequaat te kunnen inspelen op humanitaire noden.

ODA-toerekening vrede&veiligheid en CDM

Naar schatting dient 15 mln. meer te worden toegerekend aan ODA als gevolg van beslissingen binnen de DAC inzake de ODA-ability van uitgaven voor vrede&veiligheid en CDM. Deze raming zal bij Najaarsnota worden geactualiseerd.

ODA-toerekening 1^ejaarsopvang asiel

Als gevolg van de verminderde instroom van asielzoekers wordt de raming van de ODA-toerekening voor de totale kosten van de eerstejaarsopvang met € 65 mln. neerwaarts bijgesteld.

Ontmijnings- en kleine wapen fonds

De middelen voor het Ontmijnings- en kleine wapenfonds worden overgeheveld naar het Stabiliteitsfonds.

Rentesubsidies

Bij non-ODA treedt een meevaller op het subartikel rentesubsidies als gevolg van de lage rentestand en de vervroegde aflossing van leningen door India.

SNV

Deze mutatie betreft uitwerking van de Nota van Wijziging op de OB2004 en een andere fasering van uitgaven.

Speciale activiteiten maatschappelijke organisaties

Deze mutatie betreft de uitwerking van de Nota van Wijziging op de OB2004.

Speciale multilaterale activiteiten VN

Deze mutatie betreft de meerjarige doorwerking van een structurele verlaging van de Nederlandse bijdrage aan FAO en het laten vervallen van vrijwillige bijdragen aan United Nations International Drug Control Programme (UNDCP), Economic Commission for Africa (ECA), en GAVI.

Stabiliteitsfonds

Deze mutatie betreft de oprichting van het Stabiliteitsfonds zoals vastgesteld is in de Nota van Wijziging op de OB2004.

Thematische samenwerking

eze mutatie betreft de uitwerking van de Nota van Wijziging op de OB2004.

WB partnershipprogramma

Als gevolg van de nota van Wijziging op de OB2004 zijn de bijdragen aan het Global Fund to Fight Aids, Tuberculose en Malaria (GFATM) doorgeschoven van 2004 naar latere jaren. Vanwege een grotere liquiditeitsbehoefte bij het GFATM wordt een deel van de voor 2005 geraamde bijdrage alsnog reeds in 2004 beschikbaar gesteld. Tot slot wordt het DDR-programma overgeheveld naar het Stabiliteitsfonds.

Gemeentefonds

GEMEENTEFONDS: UITGAVEN	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Stand Miljoenennota 2004	12 275,6	12 985,2	12 921,1	12 914,9	12 904,1	
Mee- en tegenvallers						
Rijksbegroting in enge zin						
Diversen	1,5	0,0	0,0	0,0	0,0	
	1,5	0,0	0,0	0,0	0,0	
Beleidsmatige mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Bijzondere bijstand	25,5	0,0	0,0	0,0	0,0	
Dualisering	25,0	25,0	25,0	25,0	25,0	
Diversen	8,8	0,0	0,0	0,0	0,0	
	59,3	25,0	25,0	25,0	25,0	
Technische mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Bijzondere bijstand	85,5	0,0	0,0	0,0	0,0	
Kinderopvang	- 122,7	0,0	0,0	0,0	0,0	
Accres 2004	- 377,6	- 377,6	- 377,6	- 377,6	- 377,6	
Diversen	9,2	- 5,8	- 5,8	- 5,8	- 5,8	
	- 405,6	- 383,4	- 383,4	- 383,4	- 383,4	
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2004	- 344,8	- 358,4	- 358,4	- 358,4	- 358,4	
Stand Voorjaarsnota 2004	11 930,8	12 626,8	12 562,7	12 556,5	12 545,7	

Bijzondere bijstand

Naar aanleiding van het amendement Verburg wordt er € 50 mln. voor de bijzondere bijstand aan het gemeentefonds toegevoegd. Tevens wordt er € 30 mln. toegevoegd voor de bijzondere bijstand van chronisch zieken of gehandicapten. Voorts worden gemeenten gecompenseerd voor het vervallen van de fiscale verrekenmogelijkheid (€ 11 mln.). Ook ontvangen ze van de werkgevers een bij het Najaaroverleg 2003 toegezegde bijdrage van € 20 mln.

Dualisering

Ten behoeve van het met de gemeenten en provincies te sluiten Bestuursakkoord wordt € 25 miljoen structureel toegevoegd aan het gemeentefonds. Dit bedrag is een aanvulling op eerder toegevoegde middelen voor de gemeentelijke kosten van dualisering.

Kinderopvang

Vooruitlopend op de Wet Basisvoorziening Kinderopvang (WBK) is € 122,7 mln. overgeheveld van het Gemeentefonds naar het kinderopvangbudget op de SZW-begroting.

Accres 2004

Als gevolg van mutaties in de netto gecorrigeerde rijksuitgaven wordt het accres 2004 verrekend met het Gemeentefonds.

Provinciefonds

PROVINCIEFONDS: UITGAVEN	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Stand Miljoenennota 2004	1 013,7	993,9	993,9	993,9	993,9	
Beleidsmatige mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Dualisering	5,0	5,0	5,0	5,0	5,0	
Diversen	1,4	0,0	0,0	0,0	0,0	
	6,4	5,0	5,0	5,0	5,0	
Technische mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Accres 2004	- 32,1	- 32,1	- 32,1	- 32,1	- 32,1	
Diversen	0,4	0,0	0,0	0,0	0,0	
	- 31,7	- 32,1	- 32,1	- 32,1	- 32,1	
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2004	- 25,3	- 27,1	- 27,1	- 27,1	- 27,1	
Stand Voorjaarsnota 2004	988,4	966,8	966,8	966,8	966,8	

Dualisering

Ten behoeve van het met de gemeenten en provincies te sluiten Bestuursakkoord wordt € 5 miljoen structureel toegevoegd aan het provinciefonds. Dit bedrag is een aanvulling op eerder toegevoegde middelen voor de provinciale kosten van dualisering.

Accres 2004

Als gevolg van mutaties in de netto gecorrigeerde rijksuitgaven wordt het accres 2004 verrekend met het Provinciefonds.

Accressen Gemeente- en Provinciefonds

ACCRES GEMEENTEFONDS/PROVINCIEFONDS: UITGAVEN	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Stand Miljoenennota 2004	- 104,5	52,0	538,2	1 166,5	1 625,5	
Beleidsmatige mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Accres gemeente- en provinciefonds	- 413,5	- 309,4	- 305,8	- 300,5	- 32 6,2	
	- 413,5	- 309,4	- 305,8	- 300,5	- 326,2	
Technische mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Overheveling accres gemeentefonds	377,6	377,6	377,6	377,6	377,6	
Overheveling accres provinciefonds	32,1	32,1	32,1	32,1	32,1	
	409,7	409,7	409,7	409,7	409,7	
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2004	- 3,8	100,3	103,9	109,2	83,5	
Stand Voorjaarsnota 2004	- 108,4	152,3	642,0	1 275,7	1 709,0	

Accres gemeente- en provinciefonds

Om provincies en gemeenten te compenseren voor wijzigingen in hun uitgaven ten gevolge van prijsstijgingen en maatschappelijke en politieke ontwikkelingen ontvangen zij een accres. Het accres wordt afgeleid van de ontwikkeling van de netto-gecorrigeerde rijksuitgaven. Als gevolg van wijziging in de netto-gecorrigeerde rijksuitgaven en de nacalculatie 2003 is het accres van het gemeentefonds en het provinciefonds voor 2004 bijgesteld.

Overheveling accres gemeente- en provinciefonds

Het accres 2004 is structureel verrekend met het gemeente- en provinciefonds.

BTW Compensatiefonds

BTW-COMPENSATIEFONDS: UITGAVEN	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Stand Miljoenennota 2004	1 632,8	1 688,1	1 735,8	1 816,8	1 916,8	
Stand Voorjaarsnota 2004	1 632,8	1 688,1	1 735,8	1 816,8	1 916,8	

Infrastructuurfonds

INFRASTRUCTUURFONDS: UITGAVEN	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Stand Miljoenennota 2004	5 858,9	5 982,0	6 476,6	6 999,2	6 765,3	
Beleidsmatige mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
A28 zwolle	33,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Bijdrage regio 2 ^e coentunnel	0,0	0,0	0,0	0,0	85,0	
Duurzaam veilig	20,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
HSL Zuid	- 39,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Onderhoud vaarwegen	- 86,0	0,0	- 6,9	0,0	0,0	
Vertraging gebundelde doeluitkering	72,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Voordelig saldo 2003	278,6	0,0	0,0	0,0	0,0	
Diversen	0,0	0,0	6,9	0,0	0,0	
	278,6	0,0	0,0	0,0	85,0	
Technische mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Intertemporele compensatie meevaller betuweroute	- 150,0	50,0	50,0	50,0	0,0	
Smedinghuis	40,0	15,0	0,0	0,0	0,0	
Diversen	2,8	24,1	27,3	16,3	16,2	
	- 107,2	89,1	77,3	66,3	16,2	
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2004	171,4	89,1	77,3	66,3	101,2	
Stand Voorjaarsnota 2004	6 030,4	6 071,1	6 553,8	7 065,5	6 866,5	

INFRASTRUCTUURFONDS: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Stand Miljoenennota 2004	5 805,5	5 901,6	6 570,6	6 999,2	6 765,3	
Beleidsmatige mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Bijdrage regio 2 ^e coentunnel	0,0	0,0	0,0	0,0	85,0	
Voordelig saldo 2003	90,2	0,0	0,0	0,0	0,0	
	90,2	0,0	0,0	0,0	85,0	
Technische mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Intertemporele compensatie meevaller betuweroute	- 150,0	50,0	50,0	50,0	0,0	
Smedinghuis	40,0	15,0	0,0	0,0	0,0	
Diversen	2,8	24,1	27,3	16,3	16,2	
	- 107,2	89,1	77,3	66,3	16,2	
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2004	- 16,9	89,1	77,3	66,3	101,2	
Stand Voorjaarsnota 2004	5 788,6	5 990,7	6 647,8	7 065,5	6 866,5	

A28 Zwolle

Het benuttingsproject op de A28 bij Zwolle heeft in 2003 vertraging opgelopen doordat bestuurlijke overeenstemming was vertraagd. Inmiddels is het project aangevangen en zijn de middelen doorgeschoven naar 2004.

Bijdrage regio 2^e Coentunnel

De regio Amsterdam draagt haar bijdrage in het project 2^e Coentunnel in 2004 bij, terwijl de uitgaven voor dit project eerst in 2008 zullen plaatsvinden (verwerkt op begroting V&W). Deze mutatie in 2008 betreft de

verwerking op het infrafonds, aan de ontvangstenkant is een evenredige verhoging te vinden.

Duurzaam Veilig

Dit betreft een intertemporele compensatie met 2003, ter financiering van nog uit 2003 voortvloeiende betalingen, dan wel ter financiering van de (nieuwe-) interim-regeling Duurzaam Veilig. De startregeling Duurzaam Veilig is per 31 december 2003 afgelopen.

HSL-Zuid

Om tegemoet te komen aan de kasbehoefte HSL-Zuid in 2003 zijn middelen uit 2004 naar voren gehaald.

Onderhoudsproblematiek Vaarwegen

Er is in 2003 sprake gebleken van een aanzienlijke achterstand met betrekking tot het onderhoud van vaarwegen. Ook waren er enkele calamiteiten die tekorten op dit terrein veroorzaakten, zoals de extreme droogte en het opruimen van het vrachtschip de Tricolor. Om de problematiek in 2003 zo veel mogelijk op te lossen zijn middelen uit 2004 naar 2003 overgeheveld.

Vertraging Gebundelde Doel Uitkering (GDU)

Doordat de verlaging van de ondergrens voor de GDU met één jaar is uitgesteld, komt het programma voor regionale/lokale infrastructuur later op gang. Daarom was er in 2003 sprake van een onderuitputting van € 72 mln. Dit bedrag komt nu weer beschikbaar ter financiering van de GDU.

Voordelig saldo 2003

Dit betreft de toedeling van het voordelig saldo over 2003.

Intertemporele compensatie meevaller Betuweroute

Dit betreft de verwerking op het infrafonds van de intertemporele compensatie van de meevaller bij de Betuweroute. Bij de gunning Betuweroute heeft zich een meevaller voorgedaan. Deze middelen komen in de jaren daarna weer ten goede aan het fonds.

Smedinghuis

Dit betreft de verwerking op het Infrafonds van de financiering van het herstel van het Smedinghuis uit de algemene middelen. Het gedeelte van de kosten voor de herbouw van het afgebrande Smedinghuis dat niet onder de leenfaciliteit kan worden gebracht wordt uit de algemene middelen gecompenseerd.

Fonds Economische Structuurversterking

FONDS ECONOMISCHE STRUCTUURVERSTERKING: UITGAVEN	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Stand Miljoenennota 2004	1 948,2	1 723,9	1 795,5	2 226,4	2 012,9	
Technische mutaties						
Niet tot een ijklijn behorend						
Bsik	91,8	70,8	88,5	88,4	71,2	
Kennis ices/kis-3	98,7	0,0	0,0	0,0	0,0	
Kennisinfrastructuur	- 110,7	- 46,1	- 63,8	- 63,8	- 71,2	
Diversen	10,2	- 4,0	1,8	0,0	0,0	
	90,0	20,7	26,5	24,6	0,0	
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2004	90,0	20,7	26,5	24,6	0,0	
Stand Voorjaarsnota 2004	2 038,2	1 744,6	1 822,0	2 251,0	2 012,9	

FONDS ECONOMISCHE STRUCTUURVERSTERKING: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Stand Miljoenennota 2004	1 821,0	1 637,0	1 679,5	1 796,1	2 058,6	
Technische mutaties						
Niet tot een ijklijn behorend						
Mutatie aardgasbaten	62,0	63,0	0,0	0,0	0,0	
Rentebesparingen	55,1	55,1	55,1	55,1	55,1	
	117,1	118,1	55,1	55,1	55,1	

BSIK

In het Hoofdlijnenakkoord is besloten tot een impuls in kennisinfrastructuur. Met het programma Besluit Subsidies Investerings Kennisinfrastructuur (BSIK) wordt invulling gegeven aan deze impuls.

Kennisinfrastructuur

Uit het verdeelartikel in het FES worden onder andere middelen overgeheveld voor de invulling van de impuls in kennisinfrastructuur.

Kennis ICES/KIS 3

Voor de uitvoering van de impuls in Kennisinfrastructuur zijn ICES/KIS-3 middelen die in 2003 niet tot besteding zijn gekomen overgeheveld naar 2004.

Aardgasbaten

De voeding FES bestaat onder meer uit een vast percentage (41½%) van de aardgasbaten. De aardgasbaten zijn opwaarts bijgesteld als gevolg van nieuwe ramingen van de olieprijs en dollarkoers.

Rentebesparingen

Het FES wordt eveneens gevoed uit vrijvallende rentelasten die het gevolg zijn van het verlagen van de staatsschuld met de opbrengst verkoop staatsdeelnemingen en de annuïteit van de opbrengst van de veilingen van rechten. Een deel van de geraamde verkopen uit 2004 zijn reeds in 2003 gerealiseerd.

AOW Spaarfonds

AOW-SPAARFONDS: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Stand Miljoenennota 2004	3 440,1	3 694,6	3 965,0	4 256,9	4 572,5	
Technische mutaties						
Niet tot een ijklijn behorend						
Diversen	3,2	8,5	18,1	18,9	19,8	
	3,2	8,5	18,1	18,9	19,8	
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2004	3,2	8,5	18,1	18,9	19,8	
Stand Voorjaarsnota 2004	3 443,3	3 703,1	3 983,1	4 275,8	4 592,4	

Diergezondheidsfonds

DIERGEZONDHEIDSFONDS: UITGAVEN	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Stand Miljoenennota 2004	7,7	0,0	0,0	0,0	0,0	
Technische mutaties						
Niet tot een ijklijn behorend						
Saldo 2003	10,6	0,0	0,0	0,0	0,0	
	10,6	0,0	0,0	0,0	0,0	
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2004	10,6	0,0	0,0	0,0	0,0	
Stand Voorjaarsnota 2004	18,3	0,0	0,0	0,0	0,0	

DIERGEZONDHEIDSFONDS: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN

	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Stand Miljoenennota 2004	7,7	0,0	0,0	0,0	0,0	
Stand Voorjaarsnota 2004	7,7	0,0	0,0	0,0	0,0	

Saldo 2003

Het positieve eindsaldo DGF 2003 wordt in 2004 aangewend voor uitfinanciering van in 2003 aangegane verplichtingen in verband met de bestrijding van de vogelpest.

Arbeidsvoorwaarden

ARBEIDSVORWAARDEN: UITGAVEN	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Stand Miljoenennota 2004	647,0	1 150,0	1 824,0	2 709,3	3 549,9	
Mee- en tegenvallers						
Rijksbegroting in enge zin						
Nominale bijstelling	- 25,8	4,6	29,1	18,5	20,9	
Sociale zekerheid						
Diversen	- 13,2	- 8,3	- 8,6	- 8,6	- 8,7	
	- 39,0	- 3,7	20,5	9,9	12,2	
Technische mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Loonbijstelling tranche 2004	- 461,3	- 487,5	- 491,1	- 495,5	- 497,9	
Sociale zekerheid						
Loonbijstelling tranche 2004	- 47,4	- 52,1	- 51,9	- 52,0	- 51,9	
Niet tot een ijklijn behorend						
Loonbijstelling tranche 2004	- 29,3	- 30,7	- 30,7	- 30,7	- 30,6	
Diversen	- 2,5	14,3	13,9	13,8	13,7	
	- 540,5	- 556,0	- 559,8	- 564,4	- 566,7	
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2004	- 579,5	- 559,7	- 539,3	- 554,5	- 554,5	
Stand Voorjaarsnota 2004	67,6	590,2	1 284,7	2 154,8	2 995,4	

Nominale bijstelling

Als gevolg van nieuwe inzichten in de ontwikkeling van de sociale lasten bij CEP2004, is de uitgavenraming voor de loonbijstelling bijgesteld.

Loonbijstelling tranche 2004

De loonbijstelling tranche 2004 is volledig uitgedeeld. Het deel dat niet tot de ijklijn behoort, heeft met name betrekking op de indexering van de rijksbijdrage volksgezondheid.

In de uitdeling van de loonbijstelling is de door het kabinet bij Hoofdlijnenakkoord vastgestelde taakstellende matiging van de contractloonontwikkeling met 1,00% verwerkt. Tevens is in de uitdeling de bij Hoofdlijnenakkoord afgesproken korting op de vergoeding voor incidentele loonontwikkeling naar 0% verwerkt. Tenslotte is reeds bij Strategisch Akkoord besloten voor 2004 een taakstelling ziektekosten á 0,14% op te leggen.

Prijsbijstelling/indexering WSF

PRIJSBIJSTELLING/INDEXERING WSF: UITGAVEN	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Stand Miljoenennota 2004	472,6	1 014,2	1 575,1	2 215,9	2 714,8	
Mee- en tegenvallers						
Rijksbegroting in enge zin						
Nominale ontwikkeling tranche 2004	77,9	76,5	85,0	83,2	81,8	
Diversen	0,7	1,1	0,1	4,0	0,0	
Sociale zekerheid						
Diversen	9,2	8,5	7,6	7,1	6,6	
	87,8	86,1	92,7	94,3	88,4	
Technische mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Uitdeling tranche 2004	- 477,4	- 338,6	- 345,6	- 354,3	- 352,9	
Diversen	- 20,5	- 22,8	- 20,8	- 20,5	- 26,3	
Sociale zekerheid						
Diversen	- 23,7	- 19,7	- 18,8	- 17,9	- 17,5	
Niet tot een ijklijn behorend						
Prijsbijstelling wsf	- 29,1	- 28,8	- 31,8	- 33,5	- 28,2	
Diversen	- 9,6	- 3,5	- 2,2	- 7,2	- 6,3	
	- 560,3	- 413,4	- 419,2	- 433,4	- 431,2	
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2004	- 472,6	- 327,2	- 326,5	- 339,0	- 342,8	
Stand Voorjaarsnota 2004	0,0	687,0	1 248,6	1 876,8	2 372,0	

Nominale ontwikkeling tranche 2004

Als gevolg van nieuwe inzichten in de prijsontwikkeling volgens het CEP2004, is de uitgavenraming voor de prijsbijstelling tranche 2004 opwaarts bijgesteld.

Uitdeling tranche 2004

De prijsbijstelling tranche 2004 is volledig uitgekeerd.

Prijsbijstelling WSF

De prijsbijstelling 2004 van de Studiefinanciering is overgeheveld naar de begroting van OCW.

Koppeling uitkeringen/nominale bijstelling AKW

KOPPELING UITKERINGEN/NOMINALE BIJSTELLING AKW: UITGAVEN	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Stand Miljoenennota 2004	50,2	139,2	301,4	444,0	611,2	
Mee- en tegenvallers						
Sociale zekerheid						
Diversen	- 2,6	- 7,4	- 4,3	8,2	14,2	
	- 2,6	- 7,4	- 4,3	8,2	14,2	
Technische mutaties						
Sociale zekerheid						
Diversen	5,0	1,3	3,5	8,3	12,5	
	5,0	1,3	3,5	8,3	12,5	
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2004	2,4	- 6,1	- 0,8	16,5	26,7	
Stand Voorjaarsnota 2004	52,6	133,1	300,6	460,5	637,9	

KOPPELING UITKERINGEN/NOMINALE BIJSTELLING AKW: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Stand Miljoenennota 2004	2,7	5,5	13,0	18,6	25,1	
Stand Voorjaarsnota 2004	2,7	5,5	13,0	18,6	25,1	

Algemeen

ALGEMEEN: UITGAVEN	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Stand Miljoenennota 2004	793,0	1 232,0	2 229,9	2 459,9	2 574,5	
Mee- en tegenvallers						
Rijksbegroting in enge zin						
Behoedzaamheidsreserve gf/pf	- 122,3	0,0	0,0	0,0	0,0	
Ramingstechnische veronderstelling in=uit	- 559,3	- 37,1	- 21,0	0,0	0,0	
Diversen	3,0	1,0	0,0	0,0	0,0	
Sociale zekerheid						
Ramingstechnische veronderstelling in=uit	- 153,6	0,0	0,0	0,0	0,0	
	- 832,2	- 36,1	- 21,0	0,0	0,0	
Beleidsmatige mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Dualisering	- 30,0	- 30,0	- 30,0	- 30,0	- 30,0	
Overheveling envelop onderwijs	- 19,0	- 42,9	- 78,0	- 185,0	- 185,0	
Veiligheidspijler gsb iii	- 20,0	- 20,0	- 20,0	- 20,0	- 20,0	
Vuurwerk	- 18,7	- 20,7	0,0	0,0	0,0	
Diversen	16,4	- 5,0	- 0,5	4,0	1,0	
Sociale zekerheid						
Diversen	- 11,8	0,0	0,0	0,0	0,0	
	- 83,1	- 118,6	- 128,5	- 231,0	- 234,0	
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2004	- 915,3	- 154,6	- 149,4	- 231,0	- 234,0	
Stand Voorjaarsnota 2004	- 122,2	1 077,4	2 080,4	2 228,9	2 340,5	

ALGEMEEN: NIET-BELASTINGONTVANGSTEN	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Stand Miljoenennota 2004	2 013,4	2 269,1	1 768,5	232,6	232,6	
Beleidsmatige mutaties						
Rijksbegroting in enge zin						
Opbrengst procedures bouwbedrijven	20,0	40,0	40,0	0,0	0,0	
Diversen	- 41,7	- 37,0	- 24,0	- 27,0	- 30,0	
	- 21,7	3,0	16,0	- 27,0	- 30,0	
Totaal mutaties sinds Miljoenennota 2004	- 21,7	3,0	16,0	- 27,0	- 30,0	
Stand Voorjaarsnota 2004	1 991,7	2 272,1	1 784,5	205,6	202,6	

Behoedzaamheidsreserve GF/PF

Jaarlijks wordt ten behoeve van de behoedzaamheidsreserve een bedrag ingehouden op het gemeente- en provinciefonds. Deze reserve wordt tijdelijk geparkeerd op de aanvullende post. Op grond van de nacalculatie is het grootste deel van de behoedzaamheidsreserve over het jaar 2003 niet uitgekeerd aan het gemeenten en provincies.

Ramingstechnische veronderstelling in=uit

Bij Voorjaarsnota is de eindejaarsmarge uitgekeerd. Als tegenhanger hiervan is de ramingstechnische veronderstelling in=uit op de aanvullende post verwerkt. Hierbij wordt er vanuit gegaan dat de onderuitputting die zich in 2003 heeft voorgedaan ook in 2004 zal optreden.

Dualisering

Voor de kosten van lokale overheden voor dualisering wordt € 30 miljoen overgeheveld naar het gemeente- en provinciefonds.

Envelop onderwijs

De enveloppe uit het Hoofdlijnenakkoord bestemd voor prioriteiten op het gebied van onderzoek en innovatie is overgeheveld naar de begrotingen van OCW en EZ.

Veiligheidspijler GSB III

Ten behoeve van de veiligheidspijler van het Grotestedenbeleid wordt structureel 20 mln overgeheveld naar de begroting van BZK.

Vuurwerk

Een deel van de gereserveerde middelen voor de sanering van vuurwerkbedrijven is overgeheveld naar de begroting van VROM. Omdat niet alle gereserveerde middelen tot besteding zullen komen is in 2004 tevens een deel vrijgevallen.

Opbrengst procedures bouwbedrijven

Naar aanleiding van de parlementaire enquête bouwfraude worden juridische procedures en verhaalacties gestart om in het verleden teveel betaalde kosten terug te halen. De voorziene opbrengsten worden vooralsnog op de aanvullende post geraamd.